

VAASAN AMMATTIKORKEAKOULU
UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Serena Finni

ALAIKÄISTEN SOPIMUKSET

Liiketalous
2016

TIIVISTELMÄ

Tekijä	Serena Finni
Opinnäytetyön nimi	Alaikäisten sopimukset
Vuosi	2016
Kieli	suomi
Sivumäärä	56
Ohjaaja	Marika Teirfolk-Naarmala

Tässä tutkimuksessa tarkastellaan alaikäisten eli alle 18-vuotiaiden mahdollisuuksia solmia sopimuksia. Opinnäytetyössä selvitetään, minkälaisia sopimuksia alaikäiset voivat tehdä ja mitä sopimuksen solmiminen vaatii.

Sopimuksen solmimisen mahdollisuuksia on tutkittu voimassa olevasta lainsäädännöstä, aiemmasta lainsäädännöstä, hallituksen esityksistä, oikeuskirjallisuudesta ja artikkeleista. Alaikäiset ovat vajaavaltaisia, joten heillä ei ole lähtökohtaisesti ole oikeustoimikelpoisuutta. Alaikäisten asioista päättää edunvalvoja ja samalla edunvalvojan tehtävänä on valvoa päämiehensä etua. Edunvalvojalla on valta peruuttaa alaikäisten tekemiä oikeustoimia, jos hän ei anna hyväksyntäänsä tehdyille sopimuksille.

Alaikäiset voivat loppujen lopuksi solmia useita erilaisia sopimuksia, mutta usein huoltajien suostumus vaaditaan. Tutkimukseen on koottu pääasiallisesti nämä sopimukset, joita alaikäiset voivat tehdä ja minkälaisia oikeuksia heillä on. Tutkimuksessa on käsitelty sitä, mitä lapsen tai nuoren huoltajat voivat tehdä, kun alaikäinen on tehnyt luvattoman oikeustoimen. Iän myötä alaikäiset saavuttavat lisää oikeuksia.

ABSTRACT

Author	Serena Finni
Title	Contracts Made by Minors
Year	2016
Language	Finnish
Pages	56
Name of Supervisor	Marika Teirfolk-Naarmala

The studied topic of this thesis was the contracts that minors, children and youngsters under the age of 18 years of age, are able to make. The possibilities of minors to sign a contract and the demands of making a contract are studied.

The sources of the study consist of legislation in force, previous legislation, government proposals, legal literature and articles. Minors are legally incompetent and in principle they cannot affirm contracts. A guardian or guardians look after a minor's interest and the guardian is legally responsible for a minor's deeds. A guardian has the right to withdraw contracts made by a minor if he or she does not approve of the actions.

Minors have the right to make different kind of contracts but usually the permission of the guardian is required. Most at these contracts were gathered to this study. Also, the kind of rights the minors have were presented in this study. For example, minors can decide how they spend the money they have earned, but there always exist some exceptions. The older a child gets, the more he or she gains rights.

Keywords   Minor,   Contract,   Capacity,   Legally   Incompetent

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1	JOHDANTO.....	7
2	OIKEUSTOIMIKELPOISUUS	9
	2.1 Edunvalvonta	9
	2.2 Alaikäisen vajaavaltaisuus	10
	2.2.1 Alaikäisen edunvalvoja	12
	2.2.2 Alaikäisen vaikutusvalta itseä koskeviin päätöksiin	13
3	SOPIMUSOIKEUDEN TEORIAA.....	15
	3.1 Mikä on sopimus.....	15
	3.2 Sopimuksen tehtävät	17
	3.3 Sopimusvapaus	18
	3.4 Sopimuksen pätemättömyys	19
4	KULUTTAJAN SUOJA	21
	4.1 Markkinointi lyhyesti.....	21
	4.2 Markkinointi alaikäisille	22
	4.3 Kuluttajaturvallisuuslaki	24
	4.4 Ostaminen ja vastuu	25
	4.4.1 Virhe tavarassa tai palvelussa	27
	4.4.2 Kuluttajan apuna	28
	4.4.3 Kuluttajariitalautakunnan ratkaisuja	30
5	ALAIKÄISEN TEKEMÄT SOPIMUKSET.....	32
	5.1 Työsopimus.....	32
	5.1.1 Nuori työntekijä	35
	5.1.2 Työsopimuksen muotoja	38
	5.2 Pankkiasiointi.....	39
	5.3 Asumiseen liittyvät sopimukset	40
	5.4 Henkilöllisyystodistukset, ajokortit ja metsästys.....	40
	5.5 Matkustaminen yksin	42

5.6	Ikäraajat tuotteissa	42
5.6.1	Päihteet	43
5.6.2	Rahapelit	45
5.7	Testamentti.....	46
5.8	Avoliitto	47
6	JOHTOPÄÄTÖKSET	49
	LÄHTEET	51

LYHENTEET

A	Asetus
ECC	Euroopan kuluttajakeskus
ECC-Net	Euroopan kuluttajakeskusten verkosto
HE	Hallituksen esitys
KA	Kuluttaja-asiamies
Kela	Kansaneläkelaitos
KKV	Kilpailu- ja kuluttajavirasto
KRIL	Kuluttajariitalautakunta
L	Laki
TES	Työehtosopimus
Tukes	Turvallisuus- ja kemikaalivirasto

1 JOHDANTO

Tässä opinnäytetyössä tarkastellaan alaikäisen tekemiä sopimuksia. Alaikäisiä ovat kaikki alle 18-vuotiaat henkilöt. Tutkimusongelmana on, että alaikäisiä koskeva sääntely on jakautunut moneen eri lähteeseen ja tämän työn tarkoitus on siis koota alaikäisten mahdollisuuksia toimia sopimusoikeuden saralla. Tutkimuskysymyksinä ovat: minkälaisia sopimuksia alaikäiset voivat tehdä ja millä edellytyksin? Miksi ikä vaikuttaa? Mitkä ovat huoltajan oikeudet? Opinnäytetyössä käsitellään sopimusoikeuden teoriaa, oikeustoimikelpoisuutta, kuluttajan oikeuksia ja erityisesti erilaisia sopimuksia alaikäisten kannalta. Tässä työssä on käytetty lainopillista eli oikeusdogmaattista tutkimusotetta, joten voimassa olevan lain tarkastelu on keskeistä. Lähdemateriaalina on käytetty voimassa olevaa lainsäädäntöä, aiempaa lainsäädäntöä, hallituksen esityksiä, oikeuskirjallisuutta sekä artikkeleita.

Täysi-ikäisyyden raja Suomessa on 18 vuotta, jonka täytettyään henkilö saa pääsääntöisesti solmia kaikenlaisia sopimuksia. Alaikäisiä ei siis ole samoja oikeuksia kuin täysi-ikäisillä ja jos on, niin ne ovat mahdollisesti rajoituksin. Jokaisella alaikäisellä on huoltaja, jonka tehtävänä on vaalia lapsen etua. Yhteiskunta pyrkii suojaamaan lapsia ja nuoria, sillä heillä ei ole samoja valmiuksia elämän eri osalueilla kuin täysi-ikäisillä. Osa tästä suojasta antaa samalla suojaa lasten huoltajille, sillä huoltajat joutuvat kantamaan vastuun huollettaviensa toimista. Lasta pidetään yksilönä ja huomio keskitetään lapsen kehitykseen, ikään ja oppimiseen, kun arvioidaan ja määritellään, mitä kaikkea lapsi voi tehdä itsenäisesti ilman huoltajansa päätöstä. Myös alaikäisen oikeustoimen laajuudella ja arvolla on merkitystä. Alaikäisellä ei ole valtaa tehdä kaikenlaisia oikeustoimia ilman huoltajan suostumusta, joten huoltajalla on usein mahdollisuus peruttaa huollettavansa harmitsemattomat ja luvattomat toimet.

Useat tahot pyrkivät vaikuttamaan lapsiin ja nuoriin sitä kautta heidän läheistensä toimintaan. Esimerkiksi markkinointia on melkein pä kaikkialla; kaduilla, elintarvikkeissa, peleissä, sarjakuvalehdissä ja radiossa. Hampurilaisketjussa mainoste-

taan aterian mukana tulevaa lelua ja muropaketissa elokuvasta tuttua prinsessaa – tavaroista sekä palveluista saadaan houkuttelevia myös lapselle. Tässä opinnäytetyössä markkinointia käsitellään vain lyhyesti ja relevantimmat asiat, pääasiassa vain alaikäisten kannalta. Sosiaalinen paine, kaverit, voi saada lapsen ja nuoren tekemään tekoja, joita hän ei muuten välttämättä tekisi. Nuori voi esimerkiksi ostaa kalliin ja trendikkään laukun, koska kavereillakin on hienot laukut. Mutta saako 16-vuotias nuori ostaa useita satoja euroja maksavan merkkilaukun?

2 OIKEUSTOIMIKELPOISUUS

Oikeuskelpoisuuden ihminen saa heti syntyessään ja se lakkaa kuolemaan. Oikeuskelpoinen henkilö voi olla oikeuksien sekä velvollisuuksien kohteena. Luonnollinen henkilö on aina oikeuskelpoinen, mutta ei välttämättä kykenevä tekemään oikeustoimia. Oikeustoimikelpoisuus tarkoittaa kykyä tehdä oikeustoimia, ja oikeustoimikelpoisuuden luonnollinen henkilö eli yksittäinen ihminen saavuttaa tavallisesti täyttäessään 18 vuotta. Poikkeuksena ovat henkilöt, jotka käräjäoikeus on julistanut vajaavaltaisiksi. Vajaavaltaiseksi käräjäoikeus voi julistaa täysikäisen henkilön, esimerkiksi sairauden vuoksi. Alaikäinen voidaan julistaa vajaavaltaiseksi 17-vuotiaana, jolloin hän ei saavuta oikeustoimikelpoisuutta tultuaan täysikäiseksi. (Pajulammi 2014, 76; Saarnilehto 2009, 26–27)

Täysi-ikäisyyden ikäraja Suomessa on vaihdellut muutamilla vuosilla, korkeimmillaan se on ollut 21 vuotta ja 1700-luvun alkupuolella täysi-ikäisiä olivat jo 15 vuotta täyttäneet. Nykyinen täysi-ikäisyyden 18 ikävuoden raja on ollut voimassa vuodesta 1976. Täysi-ikäisyyden raja vaihtelee maailmalla ja juuri se, minkälaisia oikeustoimia alle 18-vuotiaat voivat tehdä. Esimerkiksi Yhdysvaltojen jokaisessa osavaltiossa alkoholijuomien ostamisen ikärajana on 21 vuotta, mutta muuten pääsääntöisesti täysi-ikäisyyden raja on 18 vuotta.

2.1 Edunvalvonta

Lain holhoustoimesta (HolTL 442/1999) 1 luvun 1 §:n mukaan holhustoimen tarkoituksena on valvoa niiden henkilöiden etua ja oikeutta, jotka eivät vajaavaltaisuuden, sairauden, poissaolon tai muun syyn vuoksi voi itse pitää huolta taloudellisista asioistaan. Edunvalvojalla on kelpoisuus edustaa päämiestään oikeustoimissa, jotka koskevat tämän omaisuutta ja taloudellisia asioita. Tuomioistuimien voi määrätä toisin ja asiasta on voitu säätää toisella tavalla. Tuomioistuimien voi myös määrätä edunvalvojan edustamaan päämiestään asioissa, joiden merkitystä päämies ei kykene ymmärtämään. Edunvalvoja ei voi kuitenkaan päämiehensä puolesta esimerkiksi antaa suostumusta avioliittoon, tehdä tai peruuttaa testament-

tia tai edustaa päämiestään muussa asiassa, joka on näihin rinnastettavasti henkilökohtainen. Edustuksella on kolme tunnusmerkkiä: edunvalvoja antaa oman harakintansa perusteella tahdonilmaisun päämiehensä puolesta, oikeustoimen vaikutukset kohdistuvat ja sitovat vain päämiestä sekä edunvalvoja jää oikeustoimen ulkopuolelle. Holhousasioiden rekisteriin merkityistä noin 80 prosenttia on täysi-ikäisiä. Alaikäiset, joiden edunvalvontaa ei ole merkitty holhousasioiden rekisteriin, puuttuvat tilastosta. Jokaisella alaikäisellä kuitenkin on edunvalvoja syntymästään lähtien, oletuksena edunvalvojina toimivat lapsen huoltajat. (Mähönen 2011, 51–52; Tornberg & Kuuliala, 2015, 3–5)

Edunvalvonnan tarpeellisuus arvioidaan joka neljäs vuosi maistraatin toimesta. Maistraatti selvittää edunvalvonnan tarpeen yhdessä edunvalvojan ja tämän päämiehen kanssa. Edunvalvonta päättyy tarpeettomuuteen, päämiehen kuolemaan, edunvalvojan pyyntöön tai alaikäisen tultua täysi-ikäiseksi. Edunvalvonnalle on vaihtoehtoja holhoustoimilain mukaisen edunvalvonnan lisäksi. Vapaaehtoisen edunvalvontavaltuutuksen voi tehdä täysi-ikäinen, joka kykenee ymmärtämään tekemänsä valtakirjan. Edunvalvontavaltuutuksella valtuuttaja voi määrittää valtuutetun, mahdollisesti varavaltuutetut tai toissijaiset valtuutetut henkilöt sekä asiat, jotka valtuutettu voi hoitaa ja miten valtuutetun toimintaa valvotaan. Valtuutus voidaan rajata koskemaan määrättyä oikeustoimea, asiaa tai omaisuutta. Valtuutuksella voidaan varautua valtuuttajan sairauden, henkisen toiminnan häiriintymisen, heikentyneen terveydentilan tai muun vastaavan syyn vuoksi kykenemättömyyteen hoitamaan asioistaan. (Edunvalvonnan tarve ja sen järjestäminen; L edunvalvontavaltuutuksesta 648/2007)

2.2 Alaikäisen vajaavaltaisuus

Holhoustoimilain (HolTL 442/1999) 2 §:n mukaan juridisesti alaikäisenä eli vajaavaltaisena pidetään alle 18-vuotiasta henkilöä. YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen 1 artiklan mukaan lapsia ovat kaikki alle 18-vuotiaat henkilöt, ellei lapsen soveltuvien lakien mukaan täysi-ikäisyyttä saavuteta tätä aikaisemmin. Lain lasten huollosta ja tapaamisoikeudesta (HTL 361/1981) 3.2 §:n mukaan lapsen

huolto päättyy, kun lapsi täyttää 18 vuotta tai solmii tätä ennen avioliiton. Ennen juridista täysi-ikäisyyttä huoltaja edustaa lasta tätä koskevissa asioissa, jollei toisin ole laissa säädetty.

Lainsäädännössä on muutamia poikkeuksia lapsien vajaavaltaisuudesta. Lähtökohtaisesti alaikäiset eivät omaa kelpoisuutta tehdä juridisesti sitovia päätöksiä koskien itseään tai muita. 15-vuotias henkilö on kuitenkin oikeustoimikelpoinen rajoitetusti. Esimerkiksi 15-vuotias nuori voi itsenäisesti solmia työsopimuksen sekä irtisanoa sen. Samalla vajaavaltaisella on oikeus määrätä omista työansioistaan. Alle 15-vuotiaskin voi tehdä oikeustoimia, jos ne ovat olosuhteisiin nähden tavanomaisia ja merkitykseltään vähäisiä. Sopimus voi olla pätevä, vaikka sen olisi tehnyt oikeustoimikelvoton henkilö edellyttäen, että hänen edunvalvojansa on antanut hyväksynnän oikeustoimelle. Oikeustoimi voi tulla päteväksi myös jälkikäteen, jos edunvalvoja tai vajaavaltainen itse täysi-ikäiseksi tultuaan sen hyväksyy. Ilman hyväksyntää oikeustoimi ei sido vajaavaltaista henkilöä tai hänen edunvalvojaansa. (HolTL 422/1999, 24–26 §; NuorL 988/1993, 3 §; Pajulammi 2014)

Ikä ei ole aina merkittävin tekijä, mitä tulee lapsen oikeuksiin tai velvollisuuksiin. Lapsen vahingonkorvausvelvollisuus syntyy, kun hänen katsotaan ymmärtävän tekojensa seuraukset. On tavallista, että lapsen ja nuoren korvausvastuuta kohtuullistetaan. Jos alaikäisen käsityskyky ei ulotu vahingon taloudelliseen määrään, on maksettava vain kohtuulliseksi katsottava osa. Alaikäisten oikeustoimikelpoisuuden rajauksella on pyritty pääasiassa suojaamaan alaikäisiä, sillä heidän ei voida katsoa olevan riittävän kypsiä tekemään itsenäisiä päätöksiä kaikilla elämän eri osa-alueilla. Vastuu alaikäisten toimista on siirretty edunvalvojille. (Norri 2009, 44; Saarnilehto 2009, 27)

Rikosoikeudellinen vastuu alkaa, kun henkilö on täyttänyt 15 vuotta ja on syyntakeinen. Syyntakeisuus tarkoittaa, että henkilö kykenee ymmärtämään tekonsa ja häntä voidaan pitää rikosoikeudellisesti vastuullisena. Syyntakeisuuden arvioinnissa otetaan ikä, kehitys ja muut seikat huomioon. Syyntakeinen voi olla myös

alentuneesti syyntakeinen tai syyntakeeton. Alentuneesti syyntakeinen ei ymmärrä kaikkia seurauksia ja alentuneesti syyntakeinen saa lievemmän rangaistuksen teostaan kuin syyntakeinen. Syyntakeeton henkilö taas toimii ”ymmärrystä vailla”, eikä hänellä ole rikosoikeudellista rangaistusvastuuta. 15-vuotissyntymäpäivänään henkilö ei ole rikosoikeudellisesti vastuunalainen, vaan seuraavan vuorokauden alusta alkaen. Alle 15-vuotias ei siis joudu rikosoikeudelliseen vastuuseen, vaikka olisi tehnyt rikostunnusmerkistön edellytykset täyttävän teon. Alle 15-vuotiaiden teot voivat kuitenkin johtaa lastensuojelullisiin toimenpiteisiin. (Tapani 2016, 156–157)

2.2.1 Alaikäisen edunvalvoja

Vanhemmat ovat oletuksena alaikäisen edunvalvoja yhdessä, jos lapsi tai nuori on vanhempien yhteisessä huollossa. Yhteishuolto tarkoittaa lapsen huoltoa, jossa molemmat vanhemmat päättävät yhdessä mm. lapsen etu- ja sukunimen, uskonnon, asuinpaikan, koulutuksen ja kansalaisuuden. Vaihtoehtona yhteishuollolle on yksinhuolto, jolloin toinen vanhemmista käyttää yksin päätösvaltaa kaikissa lasta koskevissa asioissa. Edunvalvojan tehtävät voidaan jakaa edunvalvojen kesken tuomioistuimen tai holhousviranomaisen toimesta. Tuomioistuin voi vapauttaa edunvalvojan tehtävästään, jos hän osoittautuu siihen sopimattomaksi, kykenemättömäksi tai siihen on muu erityinen syy. Myös alaikäisen vanhempi voidaan vapauttaa tämän pyynnöstä edunvalvojan tehtävästä tuomioistuimen tai holhousviranomaisen toimesta. Ottovanhempien ja edunvalvojan edustajan asema perustuu tuomioistuimen päätökseen. Edunvalvojen toimivalta on rajattu koskemaan taloudellisia asioita ja toimivaltaa on vain niihin asioihin, joihin tehtävän hoito edellyttää. Jos edunvalvoja on useampia, tulee heidän yhdessä hoitaa edunvalvojalle kuuluvat tehtävät, jollei tuomioistuin ole erikseen tehtävänjaosta päättänyt. (Aaltonen 2009, 24–25; HolhTL 422/1999, 4, 16, 30 §; Norri 2009, 46)

Henkilölle, joka ei ole vajaavaltainen, voidaan myös määrätä edunvalvoja. Jos edunvalvonta ei riitä, hänen toimintakelpoisuuttaan voidaan rajoittaa. Alaikäisen toimintakelpoisuutta täysi-ikäisenä voidaan rajoittaa, kun hän on vielä 17-vuotias.

Rajoitus alkaa siitä hetkestä, kun hän täyttää 18 vuotta. Tällöin nuori tarvitsee edunvalvojan täysi-ikäisyyden saavuttamisen jälkeenkin. Tuomioistuin määrää edunvalvojan samalla, kun tehdään päätös toimintakelpoisuuden rajoittamisesta. Täysi-ikäisen toimintakelpoisuutta voidaan rajoittaa

”1) hän voi tehdä tiettyjä oikeustoimia tai vallita tiettyä omaisuuttaan ainoastaan yhdessä edunvalvojan kanssa;

2) hänellä ei ole kelpoisuutta tehdä tiettyjä oikeustoimia tai oikeutta tai vallita tiettyä omaisuuttaan;

3) hänet julistetaan vajaavaltaiseksi.” (HolTL 422/1999, 3, 18–20§).

2.2.2 Alaikäisen vaikutusvalta itseä koskeviin päätöksiin

YK:n yleissopimuksen lapsen oikeuksista 3 ja 12 artiklan mukaan lasta koskevissa päätöksissä tulee aina ottaa huomioon lapsen etu. Lapsellakin on mahdollisuus ilmaista oma mielipiteensä häntä koskevissa asioissa, kun se on mahdollista. Tiettyissä tilanteissa alaikäinen voi vaikuttaa häntä koskeviin päätöksiin. Kun edunvalvojaa määrätään, edunvalvoja vapautetaan tehtävästään tai edunvalvojan tehtäviä muutetaan, on 15 vuotta täyttäneelle varattava tilaisuus tulla kuulluksi näistä asioista. 12 vuotta täyttänyttä lasta on kuultava häntä koskevasta ilmoituksesta tai hakemuksesta koskien kansalaisuutta. Jos 15 vuotta täyttänyt nuori vastustaa Suomen kansalaisuuden myöntämistä itselleen tai siitä hänen vapauttamistaan, ei hänelle voida myöntää kansalaisuutta tai häntä siitä vapauttaa. (KansalaisuusL 369/2003, 5 §)

Alaikäisen potilaan mielipide hoitotoimenpiteistä tulee selvittää, kun se on mahdollista iän ja kehitystason kannalta. Alaikäinen saa päättää hoidostaan, jos hän on siihen kykeneväinen. 12 vuotta täyttäneen lapsen suku- tai etunimeä ei voida muuttaa ilman lapsen suostumusta, jos hän on kykenevä ilmaisemaan tahtonsa. Jos lapsi on tarpeeksi kehittynyt, voidaan nuoremman kuin 12-vuotiaan lapsen tahto ottaa huomioon. 15 vuotta täyttänyt nuori voi molempien huoltajien kirjalli-

sella suostumuksella liittyä uskonnolliseen yhdyskuntaan ja erota siitä. 12 vuotta täyttäneeltä taas tarvitaan kirjallinen suostumus, jos hänet halutaan liittää uskonnollisen yhdyskunnan jäseneksi tai ilmoittaa eronneeksi yhdyskunnasta. Lapsellakin on uskonnonvapaus, eikä häntä voida esimerkiksi koulussa pakottaa menemään kirkkoon, jos hän ei kuulu kirkkoon. (NimiL 694/1985, 33 §; PotilasL 785/1992, 7 §; UskonnonvapausL 453/2003, 3.3 §)

15 vuotta täyttäneellä nuorella on oikeudenkäynnissä, joka koskee häntä itseään, itsenäinen puhevalta huoltajansa puhevallan lisäksi. Poikkeuksena on lapsen huolto tai tapaamisoikeutta käsittelevä oikeudenkäynti, jossa lasta voidaan kuulla henkilökohtaisesti vain jos kuuleminen on välttämätöntä asian ratkaisemiseksi. Lapsi saa kertoa esimerkiksi vanhempien avioerotilanteesta, kumman vanhemman luona hän haluaa asua. Lapsen kuuleminen ei saa aiheuttaa haittaa lapselle ja lapsen tulee suostua kuulluksi tulemiseen. Lapsi ei saa olla ollenkaan paikalla suullisessa käsittelyssä, jos katsotaan, että siitä on lapselle haittaa. Lapsi voi siis tulla kuulluksi tuomioistuimissa. (OK 4/1734, 12 luku 1 §; LHL 361/1983, 15 §)

3 SOPIMUSOIKEUDEN TEORIAA

Sopimuksia on useita erilaisia ja useissa erilaisissa tilanteissa. Esimerkiksi supermarketista elintarvikkeiden ostaminen on kauppa, joka on yksi sopimuslaji. Asunonvuokrasopimus on nimensä mukaisesti sopimus, mutta ei ole niin selvää, että kun esimerkiksi noustaan raitiovaunuun, samalla tulee tehdyksi sopimuksen matkasta. Sopimukselle ei löydy tarkkaa määritelmää, mitä oikeustieteessä sillä oikein tarkoitetaan. Sopimuksista on monenlaisia eri variaatioita niin olosuhteiden, välineiden ja tarkoitusten takia. Laissa varallisuus oikeudellisista oikeustoimista (OikTL 228/1929) säädetään sopimuksen syntymisestä, mutta sopimus voi syntyä myös eri tavalla. (Saarnilehto 2009)

3.1 Mikä on sopimus

OikTL 1 luvun 1 §:ssä säädetään, että tarjous sopimuksesta ja siihen annettu vastaus ovat sitovia eli *pacta sunt servanda* – sopimukset on pidettävä. Tätä kutsutaan tarjous–vastaus-mekanismiksi. Tarjouksella tarkoitetaan ehdotusta tehdä tietynsältöinen sopimus. Kun tarjouksen saaja on tutustunut tarjoukseen, pääsääntöisesti tarjouksesta tulee tarjouksen antajaa kohtaan sitovaksi ja täten hän ei voi enää kieltäytyä tarjouksen mukaisesta sopimuksen solmimisesta. Tarjoussidonnaisuudesta voidaan kuitenkin välttyä esimerkiksi sisällyttämällä tarjoukseen varauman peruutettavuudesta. Suulliseen tarjoukseen on vastattava heti, ellei ole määriteltä erillistä määräaika vastauksen antamiselle. Vastaus kirjalliseen tarjoukseen on annettava kohtuullisessa ajassa. Jos tarjoukseen vastataan sen voimassaoloaikana ja varauksettoman myöntävästi, sopimus syntyy osapuolten välille. *Re integra*-säännön (OikTL 39 §) mukaan tarjous on mahdollista peruuttaa, ennen kuin se on ehtinyt vaikuttaa määräävästi tarjouksen vastaanottajan toimintaan ja jos erityiset asianhaarat antavat siihen aiheen. (Norros 2010, 14–16)

Sopimusta ei voi laatia aivan kuka ja mikä tahansa, vaan sopimuksen osapuolena voivat olla luonnollinen henkilö sekä oikeushenkilö. Yhteisnimityksenä sopimuksen osapuolista käytetään termiä oikeussubjekti eli oikeuskelpoinen. Molemmilla

sopimuksen osapuolilla voi olla sekä velvollisuuksia että oikeuksia. Oikeushenkilö eli juridinen henkilö on yhteisö, joka on koottu henkilön tai varallisuuden ympärille. Oikeushenkilö on säätiö tai yhtiö, joka omaa oikeuskelpoisuuden sekä oikeustoimikelpoisuuden. Esimerkiksi tällainen yhteisö voi olla osuuskauppa, kuten Osuuskauppa KPO. Yhteisöt perustuvat omistukseen sekä jäsenyyteen ja säätiöt perustuvat omistuksen hallintoon. Suomen valtio, Kansaneläkelaitos (Kela) ja Suomen Pankki ovat julkisoikeudellisia yhteisöjä. Yksityisoikeudellisissa yhteisöissä on ei-kaupallisia sekä kaupallisia yhteisöjä, ja osuuskaupat, kuten Osuuskauppa KPO on tällaisia kaupallisia yhteisöjä. (Saarnilehto 2009, 24–25)

Yksityinen elinkeinonharjoittaja ei ole oikeushenkilö, vaan hän tekee sopimuksensa omalla nimellään ja on näin ollen luonnollinen henkilö. Kaikki luonnolliset henkilöt ovat oikeuskelpoisia heti syntyessään, eikä oikeuskelpoisuutta voi menettää taikka rajoittaa, eikä siitä voi luopua. Oikeuskelpoisuus päättyy kuolemaan. Yhdistävä tekijä luonnollisella henkilöllä ja oikeushenkilöllä on oma tahto. Oikeuskelpoinen henkilö voi saada oikeuksia sekä velvoitteita. Oikeuskelpoisuus ei kuitenkaan ole sama asia kuin oikeustoimikelpoisuus. Oikeustoimikelpoinen henkilö voi tehdä sopimuksia eli muodostaa ja ilmaista tahtoa oikeudellisesti pätevästi. Tavallisesti luonnollinen henkilö saavuttaa oikeustoimikelpoisuuden täytettyään 18 vuotta. (Mähönen 2011, 15–18; Saarnilehto 2009, 26–27)

Jos luonnollinen henkilö ei halua tai pysty toimimaan itse, hän voi käyttää edustajaa. Erilaisia edustustapoja on useita. Valtuutuksella valtuuttaja voi valtuuttaa valtuutetun toimimaan valtuuttajan puolesta. Valtuutuksen antaja voi antaa valtuutetulle valtakirjan, jolla valtuutus voidaan todistaa kolmannelle osapuolelle. Valtuuttaja voi myös ilmoittaa valtuutuksesta kolmannelle osapuolelle. Asemavaltuutuksella tietty asema voi antaa kelpoisuuden toimia päämiehen eli edustetun henkilön puolesta esimerkiksi kaupan myyjällä on asemavaltuutus. Lisäksi valtuutuksesta voidaan tiedottaa julkisesti. Valtuutuksen voi antaa myös vain valtuuttajan antamaan toimeksiantoon, jolloin tätä kutsutaan toimeksiantovaltuutukseksi. Jos valtuutettu ylittää kelpoisuutensa tehdä oikeustoimen, ei oikeustoimi tule pää-

miestä sitovaksi. Tällöin valtuutettu on korvausvelvollinen kolmannelle osapuolelle oikeustoimen pätemättömyyden aiheuttamasta vahingosta. Oikeushenkilöllä tulee aina olla luonnollinen henkilö tai luonnollisia henkilöitä edustajana. Tavallisesti edustus perustuu lakiin, oikeushenkilön perustamissopimukseen tai sääntöihin. Oikeushenkilön laillinen edustaja voi antaa valtuutuksia. (Mähönen 2011, 15–16, 51–53; Saarnilehto 2009, 24–25)

Sopimuksista suurin osa on muotovapaita, joten kaikilta sopimuksilta ei edellytetä määrämuotoja tai kirjallista muotoa. Sopimus voi olla kirjallinen, sähköinen, suullinen, konkludenttinen eli hiljaisen yhteisymmärryksen perusteella muodostunut. Konkludenttinen sopimus ilmenee sopimuksen osapuolten käyttäytymisestä. Sopimus voi olla kertasopimus tai kestosopimus, perustuen siihen, kuinka pitkäaikainen velvoite siitä syntyy. Esimerkiksi työsuhde on kestosopimus, jolloin osapuolet hyötyvät toistensa suorituksista palkan ja työvoiman muodoissa sopimuksen voimassa olon aikana. Kertasopimus on esimerkiksi kenkäparin ostaminen torikauppiaalta. Torikauppias saa rahansa ja asiakas saa kengät, eikä kenkien osto aiheuta enää myöhemmin velvoitteita. Sopimuksia voidaan luokitella tämän lisäksi muillakin tavoilla. Sopimukset voidaan jakaa kohteensa perustella esimerkiksi varallisoikeudellisiin ja perheoikeudellisiin sopimuksiin. (Halila & Hemmo 2008, 8-13; Norros 2010, 16–18).

3.2 Sopimuksen tehtävät

Sopimus on perinteisesti määritelty yhteisnimitykseksi joukolle kahden tai useamman osapuolen välillä vaikuttavia yksityisoikeudellisin määräämistoimin perustettua velvoitteita ja vastaavanlaisia oikeuksia. Sopimuksessa siis määritellään osapuolten velvollisuudet ja oikeudet, mikä on olennaista sopimuksen noudattamisessa. Velvoitteet voivat olla sopimustyyppin mukaisia päävelvoitteita tai erilaisia pääsuorituksen toteutumista tukevia sivuvelvoitteita. Päävelvoitteita ovat esimerkiksi velvollisuus luovuttaa irtaimistoa tai suorittaa rahamaksu. Salassapito-velvollisuus on esimerkiksi yksi mahdollinen sivuvelvoite. Tavallisesti sopimuksessa ilmenee sopimuksen osapuolien väliset vastuusuhteet, jotka määräytyvät so-

pimusvastuuta koskevien normien mukaan. Vahingonkorvauslain tai erityislakien nojalla arvioidaan sopimuksenulkoisessa suhteessa olevien keskinäistä vastuuta, vastuu on kapeampaa kuin sopimusvastuuta koskevien normien mukaan. Sopimusoikeudellinen peruste voi velvoittaa luonnollisen henkilön esimerkiksi luovuttamaan omistamansa esineen tai suorittamaan palveluksen. (Hemmo 2008)

Sopimuksen tehtävistä kaikista merkityksellisin on osapuolet sitominen sopimukseen, ja samalla syntyy oikeussuhde. Lisäksi se yksilöi sopimuksen osapuolet. Oikeussuhde eli oikeudellinen suhde riippuu sopimuksen luonteesta, onko sopimuksessa kyse virkasuhteesta tai vaikka avioliitosta. Sitovuus tarkoittaa, että sopimusrikkomuksesta eli suoritushäiriöstä seuraa yleensä oikeudellisia sanktioita rikkojaosapuolelle. Suoritus on virheellinen, jos se poikkeaa epäedullisesti toiselle osapuolelle siitä, mihin suorittaja on sitoutunut. Sopimuksen rikkomisesta voi syntyä sopimusperusteinen vastuu ja tavallisesti sen tarkoitus on tuoda sopimusrikkomuksesta kärsivä osapuoli siihen taloudelliseen asemaan, johon sopimuksen toteuduttua hän olisi päässyt. Vahingonkorvausvastuu on joko sopimusvastuuta tai deliktivastuuta eli sopimuksen ulkoista vastuuta. Deliktivastuu ei johdu sopimuksen rikkomisesta, vaan siitä, että joku on aiheuttanut vahinkoa toiselle muulla tavalla. Velkojaosapuolella voi olla oikeus myös viivästyskorkoihin, sopimuksen purkamiseen tai muita oikeuksia. Hyöty sopimuksen rikkomisesta tosin voi olla suurempi kuin haitta. Sopimusrikkomus ei lakkauta sopimusta eikä sen veloitteiden sitovuutta. Jos toinen sopijapuoli ei toimi sopimuksen mukaan, voidaan turvautua oikeuslaitokseen, tuomioistuimiin ja täytäntöönpanoviranomaisiin. (Norros 2010, 24–26, 186–187; Saarnilehto 2009)

3.3 Sopimusvapaus

Sopimusoikeuden yleiset lähtökohdat ovat sopimusvapaus ja sopimussitovuus, mutta ne eivät ole ehdottomia esimerkiksi tilanteessa, jossa katsotaan heikomman osapuolen tarvitsevan suojaa vahvempaa osapuolta vastaan. Sopimusvapaus on oikeusperiaate eli arvopohjainen oikeusnormi. Sopimusvapaus tarkoitetaan useita eri vapauksia: päätäntävapautta, valintavapautta, sisältövapautta, muotovapautta,

tyyppivapautta, purkamisvapautta ja vapautta sopia noudatettavasta laista sekä riitojen ratkaisemisesta. Päätävävapaudella tarkoitetaan vapautta tehdä tai jättää tekemättä sopimus. Valintavapaus antaa mahdollisuuden valita, kenen kanssa solmii sopimuksen. Sisältövapaudella voidaan päättää, minkälaisia ehtoja sopimukseen sisällytetään. Sopimuksen muoto voidaan päättää muotovapauden perusteella esimerkiksi onko sopimus kirjallinen vai ei. Tyyppivapaudella voidaan valita sopimuksen tyyppi. Purkamisvapaus mahdollistaa lailliset keinot vetäytyä sopimuksesta. Sopimusvapautta on usein rajoitettu ainakin joltakin osin esimerkiksi muotomääräyksillä mm. kiinteistökaupoissa ja pakottavalla lainsäädännöllä mm. kuluttajan ja elinkeinonharjoittajan välisessä kaupassa. (Saarnilehto 2009, 37–38)

Kuluttajan katsotaan olevan heikompi osapuoli, kun kyseessä on kuluttajan ja elinkeinonharjoittajan välinen kauppa. Pakottava sopimuslainsäädäntö on tavallisesti tarkoitettu tuomaan heikkomassa asemassa olevalle osapuolelle vähimmäis-suojaa. Pyrkimyksenä on välttää sopimussuhteen epätasapainoisuutta, josta voisi seurata osapuolten tosiasiallisten sopimuksetekoasemien erilaisuudesta. Sisältövapauden rajoittaminen on yksi tapa suojata heikompa sopijapuolta. Tällöin paremmassa asemassa oleva osapuoli ei voi laatia sopimusehtoja, jotka poistaisivat häneltä lain vastuun. Heikommassa asemassa oleva, esimerkiksi kuluttaja, ei voi kuitenkaan huonontaa omaa asemaansa laatimalla pakottavaa oikeutta huonompia ehtoja itsensä kannalta. Kuluttajansuojalaki (KSL 38/1978) on siis pakottavaa oikeutta, eikä myyjä voi rajoittaa sopimuksella esimerkiksi tuotteen takuuaikaa. Sopimussuhteen velvoittavuusjärjestys yleensä on seuraava; pakottavat lainsäädökset, sopijaosapuolten laatimat sopimusehdot, kauppatavat ja sovitut käytännöt sekä tahdonvaltaiset normit. (Hemmo 2008)

3.4 Sopimuksen pätemättömyys

Sopimuksen pätemättömyydelle ei ole yleisesti hyväksyttyä käsitettä. Pätemättömyyttä on esimerkiksi se, kun oikeustoimi ei muodostakaan sitovuutta muotonsa, sisältönsä tai muun virheen takia. Jos sopimus ei muodostaa velvollisuuksia eikä velvoita sopimusosoikeudellisten sääntöjen mukaan vahingonkorvaukseen, sopimus

on pätemätön. Pätemätön sopimus ei ole, jos se luo velvoitteita vain toiselle sopimuksen osapuolelle. Pätemättömyyden voi korjata tai se voi olla lopullista. Sopimuksen voi muuttaa pätemättömästä päteväksi esimerkiksi jos virheellinen oikeustoimi hyväksytään jälkikäteen tai moiteaika kuluu umpeen. Sopimuksen purkaminen tarkoittaa, että sopimus on ollut pätevä, kun taas pätemättömällä sopimuksella ei ole ollut oikeudellisia vaikutuksia. (Saarnilehto 2009, 106–107, 111)

4 KULUTTAJAN SUOJA

Elinkeinonharjoittaja, luonnollinen henkilö tai oikeushenkilö, on monessa suhteessa vahvemmassa asemassa kuluttajaan nähden. Kuluttajansuojalain (KSL 38/1978) perimmäisenä tavoitteena on suojata kuluttajaa, sillä elinkeinonharjoittajan päämääränä on saavuttaa suurinta mahdollista hyötyä sekä hyväksikäyttää taloudellista sekä tiedollista asemaa. Kuluttajansuojalakia sovelletaan elinkeinonharjoittajan kulutushyödykkeiden tarjonnassa, myynnissä ja muussa markkinoinnissa kuluttajalle. Kulutushyödyke on tavara, palvelu tai muu hyödyke, joita luonnolliset henkilöt hankkivat talouteensa käytettäväksi. Esimerkiksi elintarvikkeet ja vakuutukset ovat kulutushyödykkeitä. (KSL 38/1978, 1 luku 1, 3 §; Ämmälä 2006, 4)

Kuluttajansuojalakia ei sovelleta kahden kuluttajan tai kahden elinkeinonharjoittajan välisessä kaupankäynnissä, vaan ainoastaan elinkeinonharjoittajan ja kuluttajan välillä. Kuluttaja henkilö ei ole, kun kulutushyödyke hankitaan elinkeinonharjoitusta varten. Elinkeinonharjoittajille tarkoitettuja hyödykkeitä kutsutaan tuotantohyödykkeiksi eli investointihyödykkeiksi. Tuotantohyödykkeillä esimerkiksi elintarvikkeilla ravintolassa tuotetaan kulutushyödykkeitä kuten lounaita. Merkittävää on, kuka hyödykkeen ostaa. Kuluttajasopimuksia koskevalle lainsäädännölle on tyypillistä pakottavuus, eli osapuolet eivät voi sopia kuluttajan kannalta epäedullisempia sopimusehtoja. Jos sopimusehto on kuluttajalle kohtuuton, ehtoa voidaan sovitella tai se on pätemätön. Kohtuuttomuuden arvioinnissa otetaan huomioon koko sopimuksen sisältö, osapuolten asemat, olosuhteet sopimusta laatiessa, olosuhteiden muuttuminen ja muut vaikuttavat seikat. (KSL 38/1978, 1 luku 3–4 §, 4 luku 1 §; Varhela & Virtanen 2016, 3. luku; Ämmälä 2006, 4)

4.1 Markkinointi lyhyesti

Kuluttajansuojalaki on keskeisin laki, joka säätelee kuluttajamarkkinointia. Markkinoinnin tavoitteena on edistää tavaroiden, palveluiden ja muiden hyödykkeiden myyntiä. Markkinointia ovat myös mainokset tavaroiden pakkauksissa ja myynti-

pisteiden mainokset. Markkinoinnilla voidaan myös luoda parempaa mielikuvaa elinkeinonharjoittajasta. Tämän lisäksi markkinoinniksi lasketaan suoramarkkinointi ja sponsorointi. Lain määräämät tuoteselosteet eivät kuitenkaan ole markkinointia. Markkinointia voidaan toteuttaa eri medioissa esimerkiksi sanomalehdissä ja televisiossa sekä eri keinoilla esimerkiksi elinkeinonharjoittajan Facebook-sivuilla ja bloggaajille maksamilla mainoksilla blogeissa. Eri toimialoilla markkinointia voi koskea erilaisia lainsäädäntöjä esimerkiksi koskien elintarvikkeiden, tupakan, alkoholin ja kuluttajaluottojen markkinointia. Markkinoija kantaa vastuun markkinoinnistaan. (Varhela & Virtanen 2016, 3. luku)

4.2 Markkinointi alaikäisille

Lapset ja nuoret eivät ymmärrä markkinointia ja sen tavoitteita samalla tavalla kuten aikuiset kuluttajat. Markkinointi myös täten vaikuttaa lapsiin ja nuoriin eri tavalla kuin aikuisiin. Lapsille ja nuorille suunnattua markkinointia tai mainontaa, joka yleisesti tavoittaa tämän ryhmän, säädellään tarkemmin. Käytännössä kaikki markkinointi, johon alaikäiset saattavat normaalissa elämäntilanteissa nähdä, kuulla tai muuten havainnoida, on yleisesti alaikäiset tavoittavaa markkinointia. Esimerkiksi kaupan mainoskuulutukset ja näyteikkunat tavoittavat alaikäiset, vaikka markkinointia ei heille olisikaan erityisesti suunnattu. (Majaniemi 2007, 27)

Alaikäisiin kohdistuva piilomainonta on kielletty. Markkinoinnin tulee olla selvästi tunnistettavissa markkinoinniksi, kun kohderyhmänä ovat lapset ja nuoret. Kohderyhmän tulee käsittää kyseessä olevan markkinoinnin ja sen tähden markkinointia ei saa yhdistää peleihin ja leikkeihin ilman, että sitä ei kykene tunnistamaan. Markkinoinnissa tulee käydä ilmi sen kaupallinen luonne sekä se, kenen lukuun markkinointia tehdään. Tuotteesta tai palvelusta on annettava oikeaa, totuudenmukaista ja riittävää tietoa. Markkinointi ei saa vaikuttaa haitallisesti lasten ja nuorten tasapainoiseen kehitykseen. Myytävän tuotteen tai palvelun tulee olla markkinoinnin pääasia, mainonnassa ei saa keskittyä liikaa kaupanpäällisiin tai muuhun toissijaiseen asiaan. Mainonnan tulee olla hyvän tavan mukaista ja olla

siten soveliasta alaikäisille. Mainonnassa ei saa käyttää väkivaltaa, ei kohdistaa suoria ostokehotuksia eikä käyttää lapsia tai nuoria halventavalla, väheksyvällä tai esineellistävällä tavalla. Alaikäistä ei millään tavalla saa tavoittaa pornografisen tai väkivaltaisen materiaalin markkinointi. Alle 15-vuotiaille ei saa lähettää suoramainontaa eikä alaikäisten henkilötietoja saada kerätä ilman huoltajien suostumusta. Verkkosivuilla ei saa olla linkkejä, jotka ohjaavat alaikäisen sopimattomille tai lainvastaista aineistoa sisältäville verkkosivuille. (Majaniemi 2007, 14, 27–29, 116–139)

Hyvän tavan mukaisuus ja vastaisuus ovat kansallista sääntelyä. Kuluttajansuojalain (38/1978) 2 luvun 1 § kieltää hyvän tavan vastaisen markkinoinnin sekä kuluttajan kannalta sopimattoman menettelyn käytön. 2 § määrittelee hyvän tavan vastaisen markkinoinnin sellaiseksi markkinoinniksi, joka on selvästi ristiriidassa yleisesti hyväksytyjen yhteiskunnallisten arvojen kanssa. Markkinointi on erityisesti hyvän tavan vastaista, esimerkiksi jos se loukkaa ihmisarvoa, syrjii sukupuolta tai terveyden vaarantamiseen suhtaudutaan hyväksyvästi. Hyvän tavan vastaisuuden arvioinnissa otetaan huomioon se, minkä ikäisiä ihmisiä markkinointi tavoittaa. Lisäksi otetaan erityisesti huomioon se, minkä ikäisiä alaikäisiä markkinointi tavoittaa, mikä on heidän kehitystasonsa ja muut vaikuttavat tekijät. Markkinointikanava ja yleensäkin markkinoinnin sijainti vaikuttavat hyvän tavan vastaisuuden arviointiin. Hyvin nuoria lapsia tavoittavaa markkinointia arvioidaan tiukemmin kuin esimerkiksi alakouluikäisiä lapsia. Lasten ja nuorten vanhemmilla tulee olla oikeus vastata lapsen kasvattamisesta, eivätkä markkinoijat saa yrittää vaikuttaa vanhempien rooliin kasvattajana. Alaikäisiä ei saa pyrkiä hyvän tavan vastaisesti houkuttelemaan markkinoinnilla, jotta alaikäisen vanhemmat kykenevät todellisuudessa toteuttamaan tehtävänsä kasvattajana. Vanhemmilla on oikeus päättää lasten hankinnoista. (Koivumäki & Häkkänen 2014, 32–36)

Markkinaoikeuden 7.4.2003 annettu ratkaisu MAO:80/03 käsittelee suoramarkkinointia, joka kohdistui lapseen. Tapauksessa kuluttaja-asiamies (KA) on vastaan Oy Radiolinja Ab:tä. Yhtiö oli lähettänyt toisen matkapuhelinoperaattorin asiak-

kaille suoramarkkinointikirjeitä, jotka sisälsivät mm. esitäytetyn liittymäsopimuksen sekä sim-kortin. Yhtiöstä oli soitettu markkinointipuheluita osalle kirjeiden saaneista kuluttajista. Kirjeiden ja puheluiden vastaanottajina oli myös alaikäisiä. Aktivoimalla kirjeen mukana tulleen sim-kortin, samalla tuli avattua myös matkapuhelinliittymä. Alaikäinen pystyi avaamaan ja käyttämään puhelinliittymää ilman liittymäsopimuksen tekemistä. Näin ollen huoltaja saattoi ajatella, että veloituseruste oli syntynyt ja huoltajalla on velvollisuus allekirjoittaa liittymäsopimus. Osoitteellinen suoramarkkinointi, joka kohdistuu alaikäisiin ilman huoltajan suostumusta suoramarkkinoinnista, on kuluttajan kannalta sopimatonta ja hyvän tavan vastaista. Huoltajilla on oikeus päättää hankinnoista eikä lapsella ole oikeustoimivaltaa. Lapsi ei välttämättä ymmärrä liittymäsopimuksen taloudellisia vaikutuksia. Markkinaoikeus kielsi Oy Radiolinja Ab:tä 100 000 euron uhkasakolla suorittamasta alaikäisille suoramarkkinointia koskien matkapuhelinliittymiä ilman huoltajien antamaa suostumusta suoramarkkinointiin.

4.3 Kuluttajaturvallisuuslaki

Kuluttajaturvallisuuslain (KuluttajaturvallisuusL 920/2011) tarkoituksena ovat turvalliset tavarat ja palvelut. Yrityksillä on ensisijainen vastuu omien tuotteidensa ja palveluidensa turvallisuudesta. Lain tarkoituksena on lisäksi ennaltaehkäistä terveys- ja omaisuusvaaroja sekä varmistaa, että tällaisten vaarojen ilmetessä, vaara saadaan poistettua. Kuluttajaturvallisuuslailla pyritään parantamaan toiminnanharjoittajien toimintaedellytyksiä. Korkealaatuista kuluttajaturvallisuusvalvontaa suorittavat Turvallisuus- ja kemikaalivirasto (Tukes), Tulli, tullilaitos sekä muut valvontaviranomaiset. Tällä hetkellä valvontaviranomaisina toimivat myös kunta sekä aluehallintovirasto, mutta kuluttajaturvavalvonta valtiollistetaan Tukesille sekä aluehallintoviraston ohjaustehtävä koskien kuluttajaturvallisuutta poistetaan. Lain on tarkoitus tulla voimaan 1.5.2016. Kuluttajaturvallisuutta valvovat viranomaiset eivät määrää sakkoja tai vahingonkorvauksia maksettavaksi, vaan vahingonkärsijän tulee itse hakea korvauksensa. Viranomaisilla on monipuolisia keinoja estää vaarallisten tuotteiden tai palveluiden tarjoaminen. Kuluttaja voi tehdä

ilmoituksen valvontaviranomaisille vaarallisista tuotteista tai palveluista, jotta muille ei aiheudu samaa vaaraa. (HE 46/2015; Kuluttajan käsikirja 2005, 96–99; KuluttajaturvallisuusL 920/2011, 1 §)

Kuluttajaturvallisuuslaki asettaa toiminnanharjoittajalle huolellisuusvelvollisuuden (5 §) sekä velvollisuuden antaa tietoja kuluttajalle (9 §). Palvelun tai tuotteen kokonaisarviointi sisältyy toiminnanharjoittajan huolellisuusvelvollisuuteen. Hänellä tulee olla riittävät ja ajantasaiset tiedot sekä osaaminen kuluttajapalvelusta, jotta riskit voidaan arvioida – ja varautua niihin. Vastuuvapautuslauseke sopimuksessa tai suullinen ilmoitus omasta vastuusta ei poista toiminnanharjoittajan huolellisuusvelvollisuutta. (Vaatimuksia palveluntarjoajalle 2014)

Kuluttajaturvallisuuslaissa ei ole mainittu ikärajoitteita, mutta jos henkilön ikä vaikuttaa tuotteen tai palvelun käyttöön, toiminnanharjoittajan tulee ottaa ikä huomioon. Suurriskisissä palveluissa, kuten kiipeilyssä tai maastoratsastuksessa, alaikäisellä tulisi olla huoltajan suostumus. Jos alaikäisen huoltaja ei ole paikalla, toiminnanharjoittajalla tulisi olla huoltajan yhteystiedot. Toiminnanharjoittajan tulee varmistaa huoltajan suostumus luotettavasti, esimerkiksi allekirjoitetulla suostumuksella. Palveluun osallistuville tulee antaa olennaiset tiedot koskien kyseisen palvelun turvallisuutta. Alaikäinen ei kuitenkaan välttämättä kykene arviomaan omaa edellytystään suorituskyvyn ja terveyden saralta osallistua palveluun ikänsä johdosta. Toiminnanharjoittajan vastuu turvallisesta palvelusta ei kuitenkaan poistu, vaikka huoltajalta on saatu suostumus. (Ohjelmapalvelut 2014)

4.4 Ostaminen ja vastuu

Etämyynti on kaupankäyntiä, jossa myyjä ja ostaja eivät ole yhtä aikaa paikalla tekemässä sopimusta. Kauppa syntyy pelkästään sähköisesti, puhelimitse tai muulla tavalla, että ostaja ei pääse tutustumaan tuotteeseen ennen kaupan tekemistä. Verkkokauppa, postimyynti ja puhelinmyynti ovat etämyyntiä. Kuluttajalla on oikeus saada tilauksestaan tilausvahvistus, jossa ilmoitetaan muun muassa tuotteen ominaisuudet, myyjän tiedot, toimitus, peruuttamisoikeus ja toimituskulut.

Etämyynti eroaa normaalista kaupankäynnistä sillä, että usein tuotteilla on peruuttamisoikeus. Peruuttamisoikeutta ei ole, jos tuote sinetöity ja sen sinetti avattu. Sinetöityjä tuotteita ovat esimerkiksi blu-ray-levy tai kasvovoide. Mittatilaustuotetta kuten mittatilausverhoja tai kaiverrettuja koruja ei voi palauttaa. Tuotetta ei välttämättä voida myydä enää ilman hinnanalennusta, jos kustomoidun tuotteen tilaaja peruttaa kaupan. (Ostaminen, myyminen ja sopimukset)

Peruuttamisaika on 14 päivää tilatun tavarahan, viimeisen tavaraerän vastaanottamisesta tai palvelusopimuksen tekemisestä. Kaikissa palvelusopimuksissa ei ole peruuttamisoikeutta, mutta sopimusehtoihin on voitu lisätä peruuttamisoikeus esimerkiksi majoituspalveluissa tai autonvuokrauksessa. Kuluttajan oikeus perua kauppa voi laajentua 12 kuukauteen, jos kuluttajalle ei ole annettua tietoa peruuttamisoikeuden ehdoista. Jos puutteelliset tiedot korjataan myyjän toimesta, korjattujen tietojen antamisesta ostajalle alkaa kulua 14 päivän peruuttamisaika. Tilauksen tekemisessä täytyy selvästi käydä ilmi, että tilaus on maksullinen, muussa tapauksessa kuluttajalla on oikeus perua kauppa 12 kuukauden aikana. Tilaus perutetaan peruuttamisilmoituksella tai muulla selkeällä tavalla, mikä on tehtävä 14 päivän kuluttua tilauksen vastaanottamisesta tai sopimuksen teosta. Itse tavara on palautettava 14 päivän kuluttua peruuttamisilmoituksen tekemisestä. Tavarahan palauttaminen tai paketin hakematta jättäminen ei riitä, vaan peruuttamisilmoitus on tehtävä. Ilmoituksen voi tehdä vaikkapa sähköpostitse tai myyjän peruuttamislomakkeella. (Ostaminen, myyminen ja sopimukset)

Kuluttajan tulee maksaa tuotteen palautuskulut, jollei myyjä ole luvannut ilmaista palautusta. Jos tuotteen palauttaminen ei tapahdu tavanomaisella tavalla postitse ja ostajan tulee maksaa palautuskulut, eikä myyjä ole antanut tästä tietoa ostajalle, kuluttajan ei tarvitse maksaa palautuskuluja. Myyjän on palautettava kuluttajan rahat 14 päivän kuluttua peruutusilmoituksen saapumisesta. Kuitenkin ennen maksujen palauttamista myyjällä on oikeus odottaa, että saa tuotteet takaisin tai kuluttaja on todistanut lähettäneensä tavarahan takaisin myyjälle. Kuluttajan palaut-

taman tuotteen tulee olla myyntikuntoinen tai myyjän ei tarvitse palauttaa koko kuluttajan tuotteesta maksamaa summaa. (Ostaminen, myyminen ja sopimukset)

Kun kivijalkamyymälästä ostetaan tavara ja tehdään kauppa, ei lähtökohtaisesti tavaraa voida enää palauttaa. Tavara voidaan palauttaa, jos myyjä on myöntänyt tuotteelle vaihto- ja palautusoikeuden. Vaihto- ja palautusoikeus on myyjän vapaaehtoisesti myöntämä ja myyjä voi määrittellä vaihdon sekä palautuksen ehdot, esimerkiksi mitä tuotteita voi palauttaa ja kuinka pitkä vaihto- ja palautusaika on. (Ostaminen, myyminen ja sopimukset)

Puhelimilla voi tehdä ostoksia, myös velaksi, sillä maksuja voidaan periä jälkikäteen laskulla. Alaikäiset eivät voi solmia liittymäsopimusta, vaan täysi-ikäinen voi avata alaikäiselle liittymän, jossa alaikäinen on käyttäjänä. Näin vastuu liittymän käytöstä pysyy huoltajalla. Huoltajalla on kuitenkin mahdollisuus vaikuttaa huollettavansa puhelinlaskun suuruuteen, sillä operaattorit tarjoavat erilaisia estopalveluita, joilla voi estää esimerkiksi palvelunumeroihin soittamisen. Liittymään voidaan myös laittaa käyttö- tai saldoraja rajoittamaan estämään liian isoja laskuja. Alaikäiselle on mahdollista ostaa prepaid-liittymä, johon ladataan puheaikaa käytön mukaan. Prepaid-liittymässä ei tule ollenkaan laskuja, sillä uusi puheaika ladataan esimerkiksi kioskissa maksun yhteydessä. (Liittymäsopimus)

4.4.1 Virhe tavarassa tai palvelussa

Kulutushyödykkeen virheestä tulee tehdä valitus mahdollisimman pian virheen havaitsemisesta myyjälle. Virheilmoituksen tekemiseen on ostajalla aikaa ainakin kaksi kuukautta, mutta jos reklamaatiota ei tee kohtuullisessa ajassa, kuluttaja voi menettää oikeuden hyvitykseen. Virheellinen kulutushyödyke voi olla kyseessä esimerkiksi kun tuotteessa on valmistusvika, se ei sovi käyttötarkoitukseensa tai käyttöikä on oletettua lyhyempi. Palvelu voi olla virheellistä myös jos palvelua ei ole tehty ammattitaitoisesti ja huolellisesti. Myyjällä on oikeus korjata virhe, jos korjaus tapahtuu kohtuullisessa ajassa eikä aiheuta ostajalle huomattavaa haittaa tai alenna tuotteen arvoa. Jos virheen korjaus ei ole edellä mainituilla tavoilla

mahdollista tai ostajalla on syytä epäillä, että kustannukset jäävät korvaamatta, ostajalla on oikeus olla hyväksymättä tavarankorjaustarjousta. Myyjän tulee tarjoutua korjaamaan virhe, kun ostaja siitä ilmoittaa, tai oikeus korjaukseen menee. (Tavaran vika tai puute 2014)

Ensisijaisesti virheellinen tuote korjataan ja jos korjaaminen ei ole mahdollista, tuote voidaan vaihtaa uuteen. Jos kumpikaan näistä ei ole mahdollista, voidaan antaa hinnanalennus tai purkaa kauppa. Kuluttajalla voi olla mahdollisuus saada vahingonkorvausta, jos tavaran virhe on aiheuttanut välittömiä vahinkoja, välillisiä vahinkoja tai tuotevahinkoja. Välittömällä vahingoilla tarkoitetaan esimerkiksi virheen selvittelykulut. Välillisiä vahinkoja taas ovat yrityksen huolimattomuudesta johtuvia vahinkoja. Jos virhe on aiheuttanut taloudellista vahinkoa esimerkiksi tulonmenetystä, voidaan hakea vahingonkorvausta välillisestä vahingosta. Tuotevahingossa myyty tavara on aiheuttanut vahinkoa muulle omaisuudelle ja myydyllä tavaralla on käyttöyhteys vahingoittuneeseen tuotteeseen. Kuluttaja voi myös olla yhteydessä tavaran valmistajaan tai maahantuojaan. Luottokorttiyhtiöltäkin voi saada hyvityksen, jos ostos on maksettu luottokortilla. Valituksen tekeminen ei aina auta, myyjä voi kieltää tuotteen tai palvelun olevan virheellinen eikä suostu hyvitykseen tai korjaamiseen. Tällöin kuluttaja voi olla yhteydessä kuluttajaneuvontaan tai Euroopan kuluttajaneuvontaan ja viedä asian eteenpäin. (Tavaran vika tai puute 2014)

4.4.2 Kuluttajan apuna

Kuluttajamarkkinointia valvovat viranomaiset, joiden valvontatehtävä on säädetty lailla. Kilpailu- ja kuluttajavirasto (KKV) sekä tietosuojavaltuutetun toimisto valvovat markkinointia. Markkinoinnin eri toiminta-aloilla toimii alojen omia valvontaviranomaisia, kuten alkoholialalla Valvira, joka on sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto ja elintarvikealalla Evira, joka on Elinkeinoturvallisuusvirasto. (Koivumäki & Häkkänen 2014, 333)

KKV:n tehtävänä on toteuttaa kilpailu- ja kuluttajapolitiikka, varmistaa markkinoiden toimivuus, panna käytäntöön kilpailulaki ja EU:n kilpailusäännöt sekä turvata kuluttajan asema. Virasto hoitaa kuluttaja-asiamiehen valvontatehtävät. Kuluttaja-asiamies valvoo kuluttajansuojalain ja muiden kuluttajaa suojaavien lakien noudattamista, erityisesti markkinointia, sopimusehtoja ja perintää. Kuluttaja-asiamies voi avustaa kuluttajaa yksittäisissä riita-asioissa, saattaa asioita ryhmävalituksena kuluttajariitalautakunnan käsiteltäväksi ja panna vireille ryhmäkanteita. Toiminnan tavoitteena on saada yritys lopettamaan tai muuttamaan lainvastainen toiminta. Kuluttaja-asiamiehelle voi tehdä ilmoituksen havaitsemistaan ongelmista tai hän voi myös itsenäisesti puuttua havaitsemiinsa asioihin. Kuluttaja-asiamies voi myös määrätä kiellon uhkasakolla taisaattaa asian tuomioistuimen käsiteltäväksi. (Tietoa KKV:stä)

Markkinaoikeus on erityistuomioistuin, joka käsittelee ja ratkaisee markkinaoikeudellisten asioiden lisäksi myös muita asioita, kuten immateriaalioikeuksia, kilpailu- ja valvonta-asioita. Markkinaoikeus käsittelee kuluttaja-asiamiehen jättämiä kieltohakemuksia. Muutosta markkinaoikeuden päätökseen voi hakea valittamalla korkeimpaan oikeuteen (KKO), jos KKO myöntää valitusluvan. (Koivumäki & Häkkänen 2014, 338, 346–347)

Kuluttajaneuvonta avustaa ja sovittelee kuluttajien ja yritysten välisiä riitoja. Kuluttajaneuvontaa ohjaa KKV ja kuluttajaneuvontaa hoidetaan tietyissä maistraatteissa ympäri Suomen. Kuluttajille ja elinkeinonharjoittajille annetaan tietoa ja heitä neuvotaan koskien kuluttajille tärkeitä asioita ja kuluttajan oikeudellista asemaa. Kuluttajaneuvonnan tavoitteena on selvittää riidat ja päätyä sovintoratkaisuun tai vaihtoehtoisesti ohjata kuluttaja oikeussuojaa antavalle toimielimelle. Kuluttajaneuvonta ei ole tuomioistuin eikä se omaa toimivaltaa tehdä päätöksiä. (Koivumäki & Häkkänen 2014, 348)

Kuluttajariitalautakunta (KRIL) antaa ratkaisusuosituksia elinkeinonharjoittajan ja kuluttajan välisiin riitoihin, jotka kuluttajat vievät lautakunnan käsiteltäviksi. Lisäksi KRIL antaa ratkaisusuosituksia asuntokauppaan liittyviin asioihin, jotka

koskevat yksityishenkilöiden välistä asuntokauppaa tai kuluttajan ostamaa asuntoa alan ammattilaiselta. Kuten kuluttajaneuvonta, myöskään KRIL ei ole tuomioistuinin eikä näin ollen omaa toimintavaltaa. (Koivumäki & Häkkänen 2014, 348–349)

Kun kuluttajalla on ongelmia ostoksen kanssa, joka on tehty ulkomailla tai ulkomaisessa verkkokaupassa, ensiksi tulee ottaa yhteyttä myyjään ja mahdolliselle takuun myöntäjälle, valmistajalle tai luottokorttiyhtiölle. Jos tuote tai palvelu sijaitsee EU-maassa, Norjassa tai Islannissa, kuluttaja voi ottaa yhteyttä Euroopan kuluttajakeskukseen (ECC). ECC neuvoo kaupankäynnin ongelmatilanteissa ja pyrkii saavuttamaan sovintoratkaisun kuluttajan ja myyjän rajat ylittävään kauppaan. Suomessa ECC on osa Kilpailu- ja kuluttajavirastoa (KKV). Euroopan kuluttajakeskukset muodostavat yhdessä Euroopan kuluttajakeskusten verkoston (ECC-Net), joka sai alkunsa vuonna 2005. (Tietoa meistä 2014)

4.4.3 Kuluttajariitalautakunnan ratkaisuja

Kuluttajariitalautakunnan (KRIL) tapauksessa 4390/36/08 kuluttajan (K) 14- ja 16-vuotiaat pojat tilasivat internetistä kaksi puhallusputkea, jotka maksoivat 144 euroa. Toinen puhallusputki takavarikoitiin sekä hävitettiin poliisin toimesta, sillä puhallusputkea oli käytetty pikkulinnun ampumiseen. K vaatii elinkeinonharjoittajaa (EH) palauttamaan takavarikoidun putken hinnan 72 euroa. Pojilla ei ollut lupaa tilaukseen ja 16-vuotias maksoi tilauksen verkkokaupassa ansaitsemillaan tuloilla. Maksamiseen oli käytetty vanhempien verkkopankkitunnuksia, tilaajaksi oli merkitty K ja paketin postista nouti K:n mies. EH ei suostunut palauttamaan rahojen ja ilman tuotteen palauttamista. Alaikäisten poikien vanhemmat ovat tienneet tai heidän olisi pitänyt tietää puhallusputkien ostamisesta, sillä poikien isä nouti paketin postista ja pojat saivat puhallusputket. Lisäksi K:n verkkopankkitunnuksia oli käytetty tilauksen maksamiseen. Vanhemmat reagoivat vasta kun viranomaiset takavarikoivat puhallusputken, tuolloin puhallusputket olivat olleet pojilla yli neljä kuukautta. Holhouslain 26§ mukaan vajaanvaltaisen tekemä oikeustoimi tulee häntä sitovaksi, jos hänen edunvalvojansa antaa suostumuksensa. Vanhempien

katsotaan antaneen hyväksynnän poikien ostokselle, joten kauppa on sitova molempien osalta. Kuluttajariitalautakunta ei suosittanut hyvitystä.

KRIL:in tapauksessa 1840/30/09 K:n 17-vuotias tytär osti EH:lta iltapuvun ja asusteita, jotka maksoivat yhteensä 856 euroa. K halusi purkaa kaupan, mutta EH ei suostunut purkuun. EH vetosi siihen, että tuotteessa ei ole virhettä eikä hänelle ole ilmoitettu alaikäisten ostoissa olevan ylärajaa. KRIL katsoi, että iltapuku ja asusteet eivät ole olosuhteisiin nähden tavanomaisia ja merkitykseltään vähäisiä ostoksia. Vajaavaltaiselle K:n tyttärellä ei ole ollut oikeutta ostaa tuotteita, joten kauppa ei sido K:ta ja hänen tyttärtään. KRIL:in suositus oli, että tuotteet palautetaan EH:lle ja EH palauttaa K:lle kauppahinnan.

Kolmannessa KRIL:in tapauksessa 2302/30/09 K:n 12-vuotias tytär oli ostanut EH:lta hupparin 27,92 eurolla sekä lippalakkin 44,90 eurolla. K halusi purkaa kaupan, koska ostosten summa yhteensä oli 72,80 euroa ja ostokset ole tavanomaisia ja määrältään vähäisiä ottaen huomioon tyttären 15 euron viikkoraha. KRIL katsoi, että ostokset ovat tavanomaisia lapsen ikä huomioon ottaen sekä merkityksensä vähäisiä. KRIL ei suosittanut hyvitystä.

KRIL:in tapauksessa 3291/36/09 K:n 15-vuotias tytär oli ottanut kielilävistyksen, joka maksoi kielikorun kanssa 45 euroa. K vaati EH:ta poistamaan kielikorun ja palauttamaan rahat, mutta EH poisti pelkän korun. K vetosi terveydelliseen riskiin ja siihen, että tyttärellä ei ollut lupaa lävistyksen ottamiseen. KRIL:in mukaan lävistyksen ja kielikorun ottamista ei voida pitää tavanomaisena ja vähäisenä oikeustoimena. Edunvalvojan suostumus olisi tarvittu, sillä suun alueen lävistys tarvitsee hoitoa ja lävistys voi aiheuttaa terveyshaittoja jälkeensä. EH:n tulee palauttaa kauppahinta 45 euroa ja K:n tulee palauttaa kielikoru EH:lle.

5 ALAIKÄISEN TEKEMÄT SOPIMUKSET

Alaikäiset eivät ole oikeustoimikelpoisia, mutta sopimuksia he voivat silti solmia säädellysti. Ikä ja kehitys lisäävät sopimuksien solmimisen mahdollisuutta, joten sillä on eroa, minkälaisia sopimuksia 11-vuotiaat ja 15-vuotiaat voivat tehdä.

5.1 Työsopimus

Työnantajan ja työntekijän välinen sopimus työnteosta työnantajan johdon ja valvonnan alla muodostaa työsopimuksen. Työsuhde alkaa, kun työnteko alkaa. Työsuhteen ehdot muodostavat mm. työsopimuslaki, työaikalaki, vuosilomalaki, työehtosopimuslaki ja työturvallisuutta koskevat lait. Edellä mainitut ovat lähtökohteisesti pakottavaa oikeutta. Halutessaan osapuolet voivat laatia työsopimuksessa työntekijälle hänen kannaltaan paremmat ehdot. (Äimälä, Nyysölä & Åström 2016, 3. luku)

Työsopimuslaki (TSL 55/2001) sääntelee työnantajan ja työntekijän välistä sopimussuhdetta. Työsopimuslain 1 luvun 1 § määrittelee työsuhteen sopimukseksi. Jotta työsopimus on sopimus, täytyy tiettyjen tunnusmerkkien täytyä. Sopimus voidaan laatia kirjallisena, suullisena tai konkludenttisena. Sopimuksen tulee koskea työn tekemistä, josta muodostuu taloudellista arvoa. Työntekijä sitoutuu tekemään työn henkilökohtaisesti ja työntekijä on luonnollinen henkilö; yritys voi sopia työpanoksesta, mutta tämä ei ole työsopimus. Työ tehdään työnantajan lukuun, työstä tuleva hyöty tulee työnantajalle. Työ tehdään palkkaa tai muuta vastiketta vastaan. Muita vastikkeita voivat olla esimerkiksi puhelinetu, asumisetu ja liikuntasetelit. Työsuhteessa työntekijä on työnantajan johdon ja valvonnan alaisena. Työnantajalla on oikeus määrittää, minkälaista työtä työntekijä tekee sekä milloin, missä ja miten työ tehdään. Lainsäädäntö ja sopimukset muodostavat rajat työnantajan vallalle määrätä työntekijästä. (Bruun & von Koskull 2004, 31–37, Äimälä ym. 2016, 3. luku)

Toistaiseksi voimassa oleva työsopimus tarkoittaa työsopimusta, joka on irtisanomisenvarainen. Sopimus on voimassa niin kauan, kunnes jompikumpi osapuoli sen irtisanoo. Määräaikaisen työsopimuksen voi tehdä tietyin rajoituksin, joko sopimus on voimassa tietyn ajan, tiettyyn päivään/tapahtumaan asti tai kunnes työ on tehty. Määräaikaisuudelle työnantajalla tulee aina olla peruste, muutoin määräaikaista sopimusta ei voida tehdä. Peruste määräaikaisuudelle voi olla esimerkiksi sijaisuus tai hetkellinen lisääntynyt työvoiman tarve. Määräaikaisen työsopimuksen tekemisen rajoittamisella on haettu työntekijän etua, jotta määräaikaisuuksia ei käytettäisi kiertämään irtisanomissuojaa. Ilman perustelua syytä tehtyä määräaikaista työsopimusta pidetään toistaiseksi voimassa olevana. Toistuvat määräaikaiset työsopimukset eivät ole sallittuja, jos niiden lukumäärä tai yhteenlaskettu kesto tai niiden kokonaisuus osoittaa työnantajan työvoimatarpeen pysyväksi. Sekamuotoinen työsopimus on toistaiseksi voimassa olevan ja määräaikaisen työsopimuksen yhdistelmä. (Bruun & von Koskull 2004, 38–29; TSL 55/2001, 3 luku 2–3 §; Äimälä ym., 2016)

Työnantaja ja työntekijä voivat sopia koeajasta, joka on kestävä korkeintaan neljä kuukautta työnalkamisesta. Koeajan aikana työsopimus voidaan purkaa molempien osapuolten toimesta. Purkaminen tarkoittaa sitä, että työsopimus voidaan päättää heti ilman irtisanomisaikaa. Työnantaja ei kuitenkaan saa purkaa työsopimusta koeajankaan kuluessa syrjinnän perusteella. Syrjintäkielto koskee ikää, terveydentilaa, kansallisuutta tai etnistä alkuperää, sukupuolista suuntautumista, kieltä, uskontoa, mielipidettä, perhesuhdetta, ammattiyhdistystoimintaa, poliittista toimintaa tai muuta näihin verrattavaa seikkaa. Näiden seikkojen takia työnantaja ei saa ilman hyväksyttävää perustetta purkaa työsopimusta eikä asettaa työntekijöitä eri asemaan. Jos työsopimusta tehtäessä ei ole sovittu koeajasta, ei työsuhdetta sen perusteella voida purkaa. Määräaikaisessa työsuhhteessa koeaika saa olla enintään puolet työsuhteen kestosta, jos työsuhde kestävä vähemmän kuin kahdeksan kuukautta. Koeaika voi olla myös pidempi kuin neljä kuukautta, jos työhön liittyy koulutus, joka kestävä yli neljä kuukautta. Tällöin koeajaksi voidaan sopia kuuden

kuukauden mittaiseksi. (Bruun & von Koskull 2004, 40–43; TSL 55/2001, 1 luku 4 §, 2 luku 2 §)

Tavallisesti työsuhde päättyy joko työntekijästä itsestään johtuvista perusteista eli individuaaliperusteista tai työnantajan tuotannollisista ja taloudellisista syistä. Työnantaja saa irtisanoa toistaiseksi voimassa olevan työsopimuksen vain asiallisesta ja painavasta syystä, työntekijä ei puolestaan tarvitse perustella irtisanoutumisensa syytä. Jos irtisanomisperusteet johtuvat työntekijästä, se ei saa johtua esimerkiksi työntekijän raskaudesta, sairaudesta tai poliittisista mielipiteistä. Työntekijän laiminlyödessä tai rikkoessa työsuhteensa velvollisuuden täyttämisen, työntekijälle tulee antaa ensin varoitus ja täten mahdollisuus korjata virheensä. Työnantajan tulee kuulla työntekijää ennen irtisanomista ja selvitettävä, voisiko työntekijän siirtää toisiin tehtäviin. Jos työntekijän irtisanomiselle on perusteena vakava työsuhteeseen liittyvä rikkomus, eikä työnantajan voida kohtuudella olettaa jatkavan työsuhdetta, voidaan työntekijä irtisanoa ilman varoitusta. (Äimälä ym., 2016, 8. luku; TSL 55/2001, 7 luku 1–2 §)

Työsopimus ja työehtosopimus ovat sopimuksia, jotka kertovat työntekijän ja työnantajan oikeuksista ja velvoitteista. Lainsäädännön ohella työehtosopimukset rajoittavat työsopimuksen sopimusvapautta. Työehtosopimus on työntekijäjärjestön ja työnantajan tai työnantajien järjestön välinen sopimus alakohtaisista työehdoista kuten työajoista ja palkoista, joita sopimuksen soveltamisalalla noudatetaan. Työsopimukset ovat joko normaalisitovia tai yleissitovia. Yleissitovaa työehtosopimusta on noudatettava kaikissa toimialalla (esimerkiksi ahtausalalla tai hiusalalla) toimivissa yrityksissä. Työsopimuslain mukaan järjestäytymättömän työnantajan on noudatettava vähintään valtakunnallisen, kyseessä olevalla alalla edustettavana pidettävän työehtosopimuksen määräyksistä niistä työsuhteen ehdoista, jotka koskevat työntekijän tekemää tai siihen rinnastettavaa työtä. Normaalisitova työehtosopimus velvoittaa osapuolia, jotka ovat kyseisen sopimuksen allekirjoittaneet tai niitä, jotka kuuluvat työehtosopimuksen solmineeseen järjestöön. Työehtosopimus turvaa työntekijöille työehtosopimuksin säädellyn työehto-

jen vähimmäistason sekä työrauhan. Kun työehtosopimus on voimassa, siihen sidotut eivät saa ryhtyä työtaisteluun kuten lakkoon tai ylityöstä kieltäytymiseen parantaakseen sopimuksen mukaisia työsuhteen ehtoja. (Bruun & von Koskull 2004, 31; Saarinen 2013, 84; Työehtosopimukset 2015)

5.1.1 Nuori työntekijä

Nuoria työntekijöitä varten on säädetty erikseen laki nuorista työntekijöistä (NuorL 988/1993), joka säätelee nimensä mukaisesti ainoastaan nuoria työntekijöitä koskevia asioita. Laki sisältää kolmentyyppisiä rajoituksia; työnteon ikärajat, erityisvaatimukset alaikäisten työnlaadulle ja työajan rajoitukset. Tätä lakia sovelletaan alle 18-vuotiaan henkilön (nuori työntekijä) työhön, jota tehdään virka- tai työsuhteessa. Mitä laissa nuorista työntekijöistä ei säädetä, tarkastellaan tällöin työsuhtelakia. (Saarinen 2012, 378)

”Työhön saadaan ottaa henkilö, joka on täyttänyt 15 vuotta ja joka on suorittanut oppivelvollisuutensa.

Lisäksi saadaan 14 vuotta täyttänyt tai saman kalenterivuoden aikana sanotun iän täyttävä henkilö ottaa sellaiseen kevyeen työhön, joka ei vahingoita hänen terveyttään tai kehitystään eikä aiheuta haittaa hänen koulunkäynnilleen:

- 1) enintään puoleksi hänelle kulloinkin koulusta annettavasta lomaajasta; sekä
- 2) koulutyön aikana tilapäisesti tai muutoin kulloinkin kestoaltaan lyhytaikaiseen työsuoritukseen.” (TSL 55/2001, 1:2)

15 vuotta täyttänyt alaikäinen työntekijä saa itsenäisesti solmia, irtisanoa ja purkaa työsuhteen, kuten myös vajaavaltainen tai henkilö, jonka toimintakelpoisuutta on rajoitettu. Oppivelvollisuus koskee jokaista Suomessa vakituisesti asuvaa lasta. Lapsilla on velvollisuus hankkia perusopetuksen oppimäärä, joka on määritetty perusopetuslaissa ja perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa. Oppivelvollisuus alkaa tavallisesti sinä vuonna, kun lapsi täyttää seitsemän vuotta. Oppivelvollisuus päättyy, kun perusopetuksen oppimäärä on suoritettu, tai oppivelvollisuuden alkamisesta on kulunut 10 vuotta. Oppivelvollisuus kestää sen lu-

kuvuoden loppuun, kun nuori täyttää 17 vuotta. Huoltajalla on velvollisuus huolehtia oppivelvollisuuden suorittamisesta. Huoltajalla on myös oikeus purkaa nuoren työntekijän työsopimus, jos se hänen mielestään purkaminen on tarpeellista nuoren terveyden, kehityksen tai kasvatuksen takia. Alle 15-vuotias voi tehdä työsopimuksen itse, jos on huoltajalta saanut luvan tai vaihtoehtoisesti huoltaja tekee työsopimuksen nuoren työntekijän sijaan. Alle 14-vuotiaat saavat tehdä tilapäistä työtä esimerkiksi esiintyjinä tai kuvauksissa. Toiminta ei saa vaarantaa lapsen turvallisuutta tai aiheuttaa haittaa hänen terveydelleen, koulunkäynnilleen tai kehitykselleen. Työsuojeluviranomaisen myöntämä poikkeuslupa tarvitaan kuluvan kalenterivuoden aikana 13 vuotta täyttävä lapsen tai tätä nuoremman työsuhteen kautta tapahtuviin esityksiin tai vastaaviin töihin. (Nuori työntekijä 2015; Oppivelvollisuus ja koulupaikka 2016)

Kaupan alan työehtosopimuksessa (TES) on määritetty, että koululaisen palkka on 70 % ja harjoittelijan 85 % kunkin ammatin alimman palkkaryhmän 1. vuoden palkasta. Ajalla 1.9.2015–29.2.2016 palkkaluokassa A Helsingin, Espoon, Kauniaisen tai Vantaan alueella kaupan työntekijällä tuntipalkka 1. vuotena on ollut 10,49 euroa. Näin ollen koululaisen palkan samassa työpaikassa tulisi olla vähintään 7,34 euroa tunnissa. Halutessaan työnantaja voi maksaa parempaa palkkaa, mutta ei huonompaa kuin työehtosopimuksessa. Samasta työstä tulee maksaa samaa palkkaa työntekijän iästä riippumatta, jos kyseessä ei ole koululainen tai harjoittelija. Työehtosopimuksissa sovitut vähimmäispalkat koskevat siis myös alle 18-vuotiaita työntekijöitä. (Kaupan työehtosopimus ja palkkaliite 2015; Saarinen 2/2014, 154)

Nuoret eivät saa tehdä kaikkia samoja töitä, kuin täysi-ikäiset. On olemassa töitä, joiden teettämistä nuorilla on rajoitettu ja on töitä, jotka ovat kokonaan kiellettyjä nuorilta. Osa töistä on katsottu olevan haitallisia ja vaarallisia. Sosiaali- ja terveysministeriön asetus (A 188/2012) listaa esimerkkiluettelon nuorille työntekijöille vaarallisten töistä. Listalla on mekaaniset vaaratekijät, kemialliset vaaratekijät, fyysikaaliset vaaratekijät, sähköiset vaaratekijät, ruumiillinen liikaräsi, biologi-

set vaaratekijät ja luettelo tietyistä töistä, joissa on erityinen tapaturman tai terveyden vaurioitumisen vaara. Nuoret työntekijät eivät saa siis esimerkiksi tehdä rakennuksen purkutyötä, töitä henkilönostolaitteella eikä räjäytystyötä tai käsitellä räjähdystarvikkeita. Sosiaali- ja terveysministeriön asetus (A 189/2012) listaa esimerkkilistan kevyistä töistä, jotka soveltuvat 14 vuotta kuluvana vuonna täyttävälle tai tätä vanhemmille nuorille työntekijöille. Listalta löytyy mm. avustavat toimistotyöt, lähettityö sekä mainosten ja lehtien jako, puhtaanapito- ja siivoustyö huoneistoissa, jos työssä ei käsitellä terveydellistä haittaa tai vaaraa mahdollisesti aiheuttavia aineita tai välineitä.

Lisäksi valtioneuvoston asetus (A 475/2006) säätelee, mitä erityisen vaarallisia ja haitallisia töitä nuoret työntekijät voivat tehdä ja millä edellytyksin. Erityisen haitallisia töitä ovat esimerkiksi kuolleiden käsittely ja kuljetus, teurastus ja yksintyöskentely, kun on ilmeinen tapaturman tai väkivallan vaara. Asetuksessa on säädetty poikkeuksista, jotka koskevat sosiaali- ja terveysministeriön asetusta (A 188/2012) vaarallisista töistä. Koulutukseen liittyvä työ sallii osan näistä töistä, jos se suoritetaan valvonnassa ja asianmukaisilla turvavarusteilla ja nuori työntekijä on täyttänyt 16 vuotta. Työviranomaisen voi kuitenkin myös myöntää poikkeusluvan asetuksen säännöksistä 16 vuotta täyttäneelle. Oppivelvollisen nuoren työntekijän huoltajalle on tehtävä ilmoitus vaarallisesta työstä ja sen perusteista.

15-vuotias nuori, joka on suorittanut oppivelvollisuutensa, voi olla vakinaisessa työsuhteessa kahdeksan tuntia vuorokaudessa ja 40 tuntia viikossa. Oppisopimuskoulutuksessa nuoren työaika ei saa ylittää kahdeksaa tuntia päivässä eikä 40 tuntia viikossa. (Nikkilä 2008, 39) 15 vuotta nuoremman henkilön työaika saa olla koulun loma-aikana enintään seitsemän tuntia vuorokaudessa ja 35 tuntia viikossa. Oppivelvollisen päivittäinen työaika koulutyön ohella saa koulupäivän olla enintään kaksi tuntia ja vapaapäivänä enintään seitsemän tuntia. 15-vuotiaan työajan on sijoitettava välille kello 6:00 ja 22:00. Poikkeuksena on työ, joka on julkisen viranomaisen hyväksymä ja valvoma, tällöin nuori saa olla kaksivuorotyössä enintään kello 24:00aan asti. Alle 15-vuotiaan työajan on sijoitettava välille kello 8:00

ja 20:00. Vain työnjärjestämisestä johtuvista painavista syistä, voidaan työaika aikaistaa alkamaan klo 6:00. Poikkeuksena on säädetty, että nuori, joka tekee kotitaloustyötä, työaika voidaan työntekijän suostumuksella jatkaa kello 23:00 asti, jos erityinen syy sitä vaatii. (Saarinen 2012, 379)

Alaikäisten työssäkäyntiä ei pystytä luotettavasti tilastoimaan rekisteritietojen perusteella, sillä vuodesta 2005 lähtien työeläkevakuutuksen piiriin ovat kuuluneet ainoastaan 18–67 -vuotiaat. Aikaisemmin työeläkevakuutuksen piiriin kuuluivat 14 vuotta täyttäneet. (Työttömien taustat 2014)

5.1.2 Työsopimuksen muotoja

Oppisopimuskoulutuksena voi suorittaa ammatillisia perustutkintoja, esimerkiksi parturikampaaja ja merkonomi, ammatillisina perustutkintoina. Oppisopimuskoulutus voi olla valmistavaa koulutusta näyttötutkintona suoritettaviin tutkintoihin tai myös lisäkoulutusta, joka ei tähtää tutkintoon. Opiskelijan tulee olla vähintään 15 vuotta täyttänyt henkilö. Koulutus tapahtuu työpaikalla ja opiskelu tapahtuu pääosin käytännössä. Ammattioppilaitos kuitenkin järjestää opiskelijalle tietopuolisen opetuksen, joka sisältää mm. verkko-opiskelua, lähiopetusta ja ohjattuja etätehtäviä. Työpaikkakouluttaja vastaa opiskelijan ohjauksesta työpaikalla ja toimii yhdyshenkilönä oppilaitoksen ja työpaikan välillä. Oppisopimus muodostaa opiskelijan ja työnantajan välille määräaikainen työsuhteen. Kummallakaan osapuolella ei ole velvollisuutta jatkaa sopimussuhdetta määräajan päättymisen jälkeen. Oppisopimusta ei voi irtisanoa yleisillä irtisanomisperusteilla eikä työntekijää voi lomauttaa irtisanomisperusteella. Lomauttaminen kuitenkin on mahdollista, jos opiskelija on vakituisen työntekijän sijaisena, joka voitaisiin lomauttaa. Oppisopimus voidaan purkaa muun muassa opiskelijan ja työnantajan yhteisellä sopimuksella, työnantaja lopettaa liikkeensä tai joutuu konkurssiin. (Oppisopimuskoulutus 2016; Saarinen 2013, 397)

Työssäoppimisesta koulutuksen järjestäjä ja työnantaja tekevät kirjallisen sopimuksen. Työssäoppimiskoulutus on osa ammatillista peruskoulutuksen opetus-

suunnitelmaa ja on kestoaltaan vähintään puoli vuotta, mutta se voidaan myös suorittaa jaksoissa.

5.2 Pankkiasiointi

Alaikäinen ei voi itse avata itselleen pankkitiliä, vaan sen voivat tehdä edunvalvoja tai molemmat edunvalvojat yhdessä. Edunvalvojat voivat käyttää alaikäisen tiliä yhdessä tai erikseen. Alaikäinen voi itse käyttää tiliään, jos edunvalvojat antavat siihen luvan ja alaikäisellä on kuvallinen henkilöllisyystodistus. Alaikäinen voi saada huoltajan suostumuksella luottottoman sirullisen pankkikortin Visa Electronin, jolla voi maksaa ostoksia sekä nostaa rahaa Visa-automaateista kotimaassa ja ulkomailla. Kortissa ei ole luotto-ominaisuutta, vaan ostot ja nostot veloitetaan suoraan tililtä. Luottokortti edellyttää täysi-ikäisyyttä ja maksukykyisyyttä, eikä henkilöllä saa olla maksuhäiriömerkintöjä. Alaikäinen voi kuitenkin saada rinnakkaiskortin vanhempansa luottokorttiin. (Maksutavat, lainat ja sijoittaminen 2016)

Seuraavana ovat kolmen eri pankin; S-Pankin, Nordean ja Osuuspankin, ikäraajat luottottoman pankkikortin myöntämiseen. Edunvalvojat voivat yhdessä tilata S-pankin S-Etukortti Visa Electron Debit -kortin 7 vuotta täyttäneelle. Verkkopankkitunnukset S-Pankissa voi saada 12 vuotta täyttänyt. Edunvalvojat tekevät alaikäisen nimiin pankkitunnussopimuksen sekä alaikäisen henkilöllisyys todennetaan. Alaikäinen voi tehdä verkkopankissa tilitapahtumia ja seurata niitä, mutta ei voi tehdä uusia sopimuksia. 15-vuotias voi kuitenkin avata itselleen tilin, kun tili on palkkatuloja tai hänelle itselleen maksettavia sosiaalietuuksia varten. Tällöin edunvalvojilla ei ole oikeutta käyttää nuoren tiliä ilman hänen lupaansa, mutta heillä on oikeus saada tiedot tilistä. (Alaikäinen S-Pankin asiakkaana 2016) Nordeassa (Nordea Electron 2016) Nordea Electron -kortille ei ole ikärajaa. Osuuspankissa (OP-Visa Electron 2016) OP-Visa Electron -kortin voi saada 10 vuotta täyttänyt.

Opintolaina on ainut laina, jota saadakseen ei tarvitse olla säännöllisiä tuloja. Alle 17-vuotias voi saada opintolainan valtiontakauksen, vaikka ei saisi opintorahaa.

Edellytyksenä on, että ei asu vanhempien luona eikä ole oikeutettu opintorahaan lapsilisän takia. Vanhempien tulojen tulee olla alle 61 000 euroa vuodessa. Opintolainaa, kuten asumislisää ja opintorahaa, haetaan Kansaneläkelaitokselta (Kela). Pankki päättää opintolainan myöntämisestä. Alle 18-vuotiaan tulee toimittaa valitsemaansa pankkiin edunvalvojan valtakirja sekä kirjallinen suostumus lainan hakemiseen. (Opintolaina 2016)

5.3 Asumiseen liittyvät sopimukset

Alaikäinen tarvitsee huoltajiensa suostumuksen allekirjoittaakseen asuinhuoneiston vuokrasopimuksen. Huoltajat eivät kuitenkaan ole vastuussa alaikäisen vuokranvuokranmaksusta tai muista vuokrasopimuksen aiheuttamista velvoitteista, elleivät he toimi vuokrasopimuksen takaajina. Alaikäinen on oikeutettu saamaan elatusta vanhemmiltaan siihen asti kun hän täyttää 18 vuotta. Elatus kattaa kehitystason mukaisen aineellisen ja henkisen tarpeen tyydytyksen, hoidon, koulutuksen ja siitä aiheutuvat kustannukset. (L lapsen elatuksesta 704/1975, 1, 3 §)

5.4 Henkilöllisyystodistukset, ajokortit ja metsästys

Alaikäiselle voidaan myöntää joko henkilökortti tai alaikäisen henkilökortti huoltajien kirjallisella suostumuksella, alaikäisen tulee myös olla läsnä. Samalla tavalla alaikäinen tarvitsee huoltajien kirjallisen suostumuksen passin hakemiseen ja AM/A1/T-luokan ajokortin hakemiseen.

Metsästysharrastuksella ei ole ikärajoja, vaan harrastuksen aloituksen edellytyksenä on vaadittavan metsästäjä-tutkinnon suorittaminen. Tutkintoja ja koulutustilaisuuksia järjestävät paikalliset riistanhoitoyhdistykset. Metsästäjä-tutkinnon suorittaneet voivat hankkia virallisen metsästyskortin, joka hankitaan maksamalla riistanhoitomaksu. Oman aseensa ostamiseen tarvitaan ampuma-aseen hankkimislupa, jota haetaan poliisiviranomaiselta. Hankkimislupa aseeseen on voimassa kuusi kuukautta, poikkeuksena asekeräilijöille vuoden. Hankittu ampuma-ase tulee käydä näyttämässä poliisilaitoksella 30 päivän sisällä ampuma-aseen hankkimisesta,

mutta kuitenkin ennen luvan voimassaolon umpeutumista. Aseluvan myöntämisen ehtona on ampuma-aseen hyväksytyt käyttötarkoitukset esimerkiksi metsästys, johon aseita tarvitaan. Ampuma-aseeseen, johon on myönnetty hallussapitolupa, voidaan luvanhaltijan suostumuksella myöntää rinnakkaislupa luonnolliselle henkilölle. Lupa antaa oikeuden aseiden rinnakkaiskäyttöön. Rinnakkaislupa haulikkoon, kivääriin, pienoiskivääriin tai yhdistelmäaseeseen voidaan antaa huoltajien suostumuksella metsästyslain (MetsästysL 615/1993) mukaan myös 15 vuotta täyttäneelle henkilölle, joka täyttää luvan saajaa koskevat kriteerit. Rinnakkaislupa voidaan myöntää erittäin painavasta syystä 18 vuotta täyttäneelle henkilölle käsiaseeseen, jos henkilö harrastaa ampumaurheilua. Rinnakkaislupa myönnetään 10 vuodeksi kerrallaan, mutta kuitenkin enintään hallussapitoluvan voimassaolon ajaksi. Pistooliin, pienoispistooliin, revolveriin ja pienoisrevolveriin lupa myönnetään enintään viideksi vuodeksi. Alle 15 vuotta täyttäneet henkilöt voivat metsästää sekä harrastaa ammuntaa täysi-ikäisen valvonnassa. (Haluatko metsästäjäksi?; Ampuma-aseluvat)

Ampuma-aseiden hankkimislupa haulikkoon, kivääriin, pienoiskivääriin tai yhdistelmäaseeseen voidaan myöntää 18 vuotta täyttäneelle henkilölle, joka on terveydentilansa ja käyttäytymisensä mukaan soveltuva henkilö pitämään hallussa ampuma-asetta tai aseiden osaa. Esimerkiksi rikoshistoria voi olla este hankkimisluvan myöntämiselle. Hankkimislupa pistoolille, pienoispistoolille, revolverille ja pienoisrevolverille voidaan myöntää ainoastaan 20 vuotta täyttäneelle henkilölle. (Ampuma-aseluvat)

Mikäli haluaa metsästää karhua, hirveä, kuusipeuraa, saksanhirveä, japaninpeuraa, metsäaurista, valkohäntäpeuraa tai metsäpeuraa rihtatulla luotiaseella, esimerkiksi kiväärillä, tulee suorittaa ampumakoe. Ampumakokeen voi suorittaa kaikenikäiset metsästäjätutkinnon suorittaneet henkilöt. Mikäli metsästyksen harrastaja omistaa maata, on hän oikeutettu metsästäämään omilla maillaan, ellei hän ole vuokrannut metsästysoikeuttaan metsästysseuralle. Metsästää voi myös valtionmailla lupamaksua vastaan tai liittymällä metsästyseuraan. Metsästyseuraan

kaikenikäiset henkilöt voivat anoa jäsenyyttä jäsenanomuksella tai vuosikorttianomuksella. (Haluatko metsästäjäksi?)

5.5 Matkustaminen yksin

VR:n junissa saavat matkustaa lapset yksin ilman ikärajaa. Huoltajat ovat vastuussa siitä, minkä ikäinen lapsi selviää matkustamisesta. Matkahuollon internetsivuilta kerrotaan, että linja-automatkustamiselle ei ole ikärajaa ja huoltajat ovat vastuussa. OnniBus.com-linja-autoissa kuitenkin 11-vuotiaat tai nuoremmat tarvitsevat 15 vuotta täyttäneen saattajan. 12–14-vuotiaat lapset tarvitsevat huoltajan kirjallisen suostumuksen matkustamiseen, tätä vanhemmat voivat matkustaa itsenäisesti. (Nevasalmi 2015)

Yksinmatkustavien alaikäisten lasten matkustamisen käytäntö vaihtelee lentoyhtiöittäin. Finnairin lennoilla 5–11-vuotiaat lapset tarvitsevat saattajapalvelun matkustaakseen yksin. 12–17-vuotiaille nuorille palvelu on vapaaehtoinen. Yksin matkustaville alaikäisille eli Unaccompanied Minor (UM) ei ole saatavilla kaikkia lipputyyppejä ja varaus tehdään asiakaspalvelussa tai matkatoimistossa. 5–11-vuotiaat voivat kuitenkin matkustaa ilman UM-palvelua, jos heillä on mukana saattaja. Kotimaan lennoilla saattajan tulee olla vähintään 12-vuotias perheenjäsen tai huoltajan järjestämä 16 vuotta täyttänyt saattaja. Ulkomaanlennoilla saattajan tulee olla 18-vuotias tai 16 vuotta täyttänyt perheenjäsen. Viittä vuotta nuoremmat lapset voivat kotimaassa matkustaa vähintään 16-vuotiaan perheenjäsenen tai huoltajan järjestämän täysi-ikäisen saattajan kanssa. Ulkomaan lennoilla saattajan tulee aina olla täysi-ikäinen. Esimerkiksi Ryanair-lentoyhtiön lennoilla alle 16-vuotiaat eivät voi ollenkaan lentää yksin. (Nevasalmi 2015)

5.6 Ikäraajat tuotteissa

On olemassa useita tuotteita, joiden myyntiä alaikäisille on rajoitettu tai kielletty kokonaan. Kiellettyjä alaikäisiltä (K-18) ovat alkoholia sisältävät tuotteet, tupakka ja tupakointituotteet, rahapelit, nikotiinivalmisteet, myrkylliset kemikaalit, ilotulit-

teet ja tähtisadetikut. Elokuviissa sekä peleissä ikäraajat vaihtelevat sallitusta kaikille myös K-18-ikärajaan. Erotiikka- ja väkivaltalehdet ovat joko K-15 eli kielletty alle 15-vuotiailta tai K-18. Tuotteiden myyjät ovat velvollisia huolehtimaan ikärajojen noudattamisesta. Ikärajoista on säädetty laissa, mutta myös yksittäinen kauppa voi asettaa esimerkiksi energiajuomille ikärajaksi 15 vuotta. Jos lailla määrättyjä ikärajoja ei noudateta, voi rikkomuksen tehnyt liike menettää oikeutensa myydä kyseisiä tuotteita joko määräajaksi tai pysyvästi. Alaikäisiltä kiellettyjä tuotteita yhdistää niiden haitallisuus. Tuotteet voivat aiheuttaa riippuvuutta sekä psyykkistä, fyysistä, sosiaalista ja taloudellista haittaa. (Ikäraajavalvonta 2016)

Alkoholia ja tupakkaa myytäessä Päivittäistavarakauppa ry:n suosituksen mukaan asiakkaan ikä tarkistetaan, jos henkilö vaikuttaa alle 30-vuotiaalta. Muiden täysi-ikäisyyttä edellyttävien tuotteita ostavan ikä suositellaan tarkistettavaksi, kun henkilö vaikuttaa alle 23-vuotiaalta. Jos henkilöllisyystodistusta pyydetäessä asiakas ei pysty todistamaan ikäänsä poliisin myöntämällä kuvallisella henkilöllisyystodistuksella, ei tuotetta myydä. Suomalaisen henkilöllisyystodistuksen lisäksi käy myös ulkomaalainen passi, henkilökortti tai ajokortti. Veikkauksen rahapelejä ei saa myydä asiakkaalle, jos myyjä tietää tai hänellä on syytä epäillä pelien olevan todellisuudessa alaikäisen pelejä. Alkoholijuomia ei saa myydä, jos on aihetta epäillä, että alkoholijuoma välitetään alaikäiselle. Päivittäistavarakauppa ry on luonut ikäraajapassikoulutuksen edistääkseen ikäraajavalvontaa ja myös testaa ikäraajavalvonnan toimivuutta myymälöissä Mystery shopping -menetelmällä. Päivittäistavarakauppa ry edustaa suurinta osaa päivittäistavarakaupan alan toimijoista, mm. SOK, Lidl Suomi Ky, R-kioski Oy ja K-kauppiasliitto ry. (Ikäraajavalvonta 2016)

5.6.1 Päähteet

Alkoholilain tarkoituksena on ehkäistä alkoholipitoisten juomien aiheuttamia yhteiskunnallisia, sosiaalisia sekä terveydellisiä haittoja ohjaamalla alkoholin kulu- tusta. Alle 18-vuotiaille ei saa myydä alkoholi-juomia, joissa on alkoholia vähintään 1,2 %. Alaikäinen ei saa pitää hallussaan tai kuljettaa tällaista alkoholi-

juomaa. Suomessa 18-vuotiaat saavat ostaa mietoa alkoholijuomaa, joka sisältää enintään 22 tilavuusprosenttia etyylialkoholia. 20-vuotiaat saavat ostaa väkevää alkoholijuomaa, joka sisältää enemmän kuin 22 tilavuusprosenttia etyylialkoholia. Anniskelussa ikäraja on 18 vuotta. Alkoholin välittäminen alaikäiselle on rikos, eikä lapsen huoltajakaan saa välittää alkoholia lapselleen. Sama koskee myös tupakan myyntiä ja välittämistä. Huoltajan suostumus ei tässä tilanteessa oikeuta alaikäistä käyttämään päihteitä saati pelaamaan rahapelejä. (AlkoholiL 1143/1994, 1, 34 §)

Tupakkalain tarkoitus on lopettaa tupakkatuotteiden käyttö, sillä ne aiheuttavat riippuvuutta ja sisältävät ihmisille myrkyllisiä aineita. Tupakkatuotteita ovat esimerkiksi savukkeet ja pikkusikarit. Tupakkatuotteisiin luetaan myös tupakkakassavia sisältämättömiä tuotteita kuten energianuuska ja nikotiinittomat makunesteet. Tupakointivälineitä käytetään tupakoinnissa tai sen valmistelussa ja tällaisia tuotteita ovat mm. savukepaperi ja piippu. Tupakkalaissa säädetään myös tupakkajäljitelmistä, joita ovat esimerkiksi sähkösavukkeet, jotka muistuttavat savuketta, sikaria tai piippua. Tupakkatuotteiden ja tupakointivälineiden myynti ja muu luovuttaminen elinkeinotoiminnassa on kielletty alaikäisille. Alaikäisillä saa olla hallussaan nikotiininesteitä, mutta tupakkatuotteiden hallussapito on kielletty. (HE 15/2016; TupakkaL 693/1976)

Vuodesta 1995 tupakan myynnin ikäraja on ollut 18 vuotta, tätä ennen myynti oli kielletty alle 16-vuotiaille. Ikärajasääntely ei koske tupakkajäljitelmiä. Tupakkatuotteiden sekä alkoholijuomien myyjän tulee olla pääsääntöisesti 18 vuotta täyttänyt. Tupakkalakiin on suunnitteilla uudistus, jossa kiellettäisiin tupakointi yksityisessä kulkuneuvossa, jonka sisällä olisi alle 15-vuotias lapsi. Tupakansavu sisältää tuhansia yksittäisiä yhdisteitä ja niistä vähintään 250 on ihmiselle haitallisia ja 70 aiheuttaa tunnetusti syöpää. Hallituksen esitystä on kritisoitu matalalla ikärajalla, tupakointikielto tulisi laajentaa koskemaan myös samassa sisätilassa alle 18-vuotiaan kanssa olevia. Lisäksi hallituksen esityksessä esitettiin mm. tupakkatuotteisiin liittyvän esilläpitokiellon laajennus ja nikotiininesteiden hallussapidon kiel-

täminen alaikäisiltä, mutta ei tehtävän rangaistavaksi. Tällöin kouluilla, urheiluseuroilla ja muilla tahoilla olisi mahdollisuus takavarikoida nikotiininesteet alaikäisiltä. Uuden tupakkalain on tarkoitus tulla voimaan 20.5.2016. Lakiuudistuksen taustalla on EU:n tupakkatuotedirektiivi, joka tuli voimaan 19.5.2014. Tupakkatuotedirektiivi kieltää mm. tietyt lisäaineet ja mentolin tuoksun sekä maun tupakassa. (Hakala 2016; HE 15/2016; TupakkaL 693/1976)

5.6.2 Rahapelit

Suomessa toimii vain yksi rahapeliyhtiö sen jälkeen kun Veikkaus Oy, Raha-automaattiyhdistys (RAY) ja Fintoto Oy yhdistyvät. Syksyllä 2016 tavoitteena on, että eduskunnalle annetaan hallituksen esitys uudesta arpajaislaista ja uusi arpajaislaki tulisi voimaan 1.1.2017, jolloin rahapeliyhtiö voi aloittaa toimintansa. Sisäministeriö valmisteleekin lakiuudistusta ja uuden rahapeliyhtiön omistaisi kokonaan valtio. Viimeisin askel kohti yhtä valtion omistamaa rahapeliyhtiötä oli, kun hallituksen talouspoliittinen ministerivaliokunta hyväksyi 17.9.2015 yhdistämisen. Arpajaislain (1047/2001) 14 a §:n mukaan rahapelejä ei saada antaa alle 18-vuotiaan pelata. Kieltoon sisältyvät Veikkauksen rahapelit sekä raha-arvat, Fintoton totopelit sekä RAY:n raha-automaatit. Rahapeliyhteisö, elinkeinonharjoittaja tai yhteisö, jotka tarjoavat näitä palveluita, ovat velvollisia huolehtimaan ikärajan valvonnasta. Päivittäistavarakauppa ry:n ohjeistus on, että myyjien tulee tarkistaa pelaajan ikä, jos henkilö vaikuttaa alle 23-vuotiaalta. Ikärajojen valvontaa testataan pistokokein. Jos alaikäisen annetaan pelata rahapelejä, seuraamuksena on sakko arpajaisrikkomuksesta. Ikärajan tavoitteena on suojella lapsia ja nuoria pelaamisen mahdollisilta haitoilta, kuten peliriippuvuudelta ja holtittomalta rahankäytöltä. (Ikärajavaltvonta 2016; Uusi rahapeliyhtiö 2016)

1.9.2005 Veikkaus asetti ilman lain pakotetta peleilleen ikärajaksi 15 vuotta ja sähköisiin pelikanaviin 18 vuotta. Veikkaus perusteli ikärajojen asettamista, sillä että se haluaa kantaa vastuun pelaajista. Pelien kirjo laajentui ja laajentuu edelleen. Veikkaus nosti myös vapaaehtoisesti ikärajojaan 18 vuoteen 1.6.2009 kaikkien peliensä osalta. Veikkauksen, RAY:n ja Fintoton ikäraja nostettiin 18 vuo-

teen arpajaislaissa. Veikkauksen ja Fintoton osalta 18 vuoden ikäraja tuli voimaan 1.10.2010, mutta RAY:lle annettiin aikaa uudistuksille, joten RAY:n nykyinen ikäraja pelaamiseen tuli voimaan 1.7.2011. Tätä aikaisemmin 15 vuotta täyttäneet saivat itsenäisesti pelata RAY:n pelikoneilla ja alle 15-vuotiaat saivat pelata täysi-ikäisen perheenjäsenensä seurassa ja suostumuksella. Ongelmana ikärajalvalvon-
nassa tällöin oli hankaluus todella tietää, ketkä kuuluvat samaan perheeseen sekä se, että vaajavaltaiselle annettiin vastuu pelaamisesta. Kuitenkin RAY:n omissa pelisaleissa ikäraja oli jo ennestään 18 vuotta. Ikärajoja on nykyään helpompi val-
voa, sillä useimmilla täysi-ikäisillä on mukana poliisin myöntämä henkilökortti, toisin kuin useimmilla alaikäisillä. Kun ikäraja nousi 18-vuoteen, RAY määritteli vapaaehtoisesti raha-automaattialueen ympärille pelialueen, jonka sisäpuolelle alle 18-vuotiaat eivät saa tulla. Tällä ehkäistään alaikäisten mahdollisuutta pelata, kun pelaajien iänvalvonta on selkeää. Fintoton hevosurheilupelejä sai ennen nykyisiä ikärajoja pelata 15 vuotta täyttänyt raviradoilla ja myyntipisteissä, mutta internetissä vaadittiin jo ennestään täysi-ikäisyyttä. (HE 197/1999; Ikärajalvalvonta, RAY 2016; Laki muutos nostaa Toto-pelien ikäraajat 18 vuoteen 1.10.2010 2010; Savolainen 2005)

5.7 Testamentti

Testamentti on yksipuolinen oikeustoimi, jolla testamentintekijä määrää siitä, miten hänen omaisuutensa on jaettava hänen kuolemansa jälkeen. Testamentti on vastikkeeton ja sen vaikutukset alkavat vasta henkilön kuollessa eli se on kuomanvarainen. Testamenttiasiakirjan sisältö ratkaisee, voiko sitä pitää testamenttina, vaikka asiakirjaa ei olisi otsikoitu testamentiksi. Testamentin tulee olla testamentin tekijän itsensä allekirjoittama ja kahden esteettömän henkilön oikeaksi todistama asiakirja. Esteetön henkilö on riippumaton asianosaisista eikä toiminnalla ole vaikutusta häneen. Esteellinen henkilö on esimerkiksi läheinen sukulainen. Testamentin todistajien tulee olla yhtä aikaa läsnä ja heidän tulee olla tietoisia, että ovat todistamassa testamenttia. Todistajien ei kuitenkaan tarvitse olla tietoisia testamentista sisällöstä. Toisen henkilön allekirjoitus hyväksytään, jos testamen-

tinlaatija on estynyt allekirjoittamasta sairauden tai muun pakottavan syyn johdosta. Häätötilanteessa voidaan laatia häätötilatestamentti joko kirjallisena tai suullisena. Suullinen häätötilatestamentti edellyttää, että kaksi esteetöntä todistajaa todistaa sen oikeaksi. Kirjallinen häätötilatestamentti taas tulee olla holografinen testamentti - omakätisesti kirjoittama ja allekirjoittama. Poikkeuksena on itsemurhaa edeltävä testamentti; se hyväksytään häätötilatestamentiksi, vaikka testamentti olisi puutteellisesti allekirjoitettu ja päivätty eikä sillä ole todistajia. Jos häätötilatestamentin tekijällä on esteen lakattua ollut kolme kuukautta aikaa laatia normaali- muotoinen testamentti, häätötilatestamentti raukeaa. Testamentin voi perua ja laatia uusia rajattomasti. Testamentin lisäystä koskevat samat vaatimukset kuin uuden testamentin tekoa. (Kangas 2013, 18–19, 513–514; PK 40/1965, 10 luku 1-6 §)

Oikeudesta laatia testamentti säädetään perintökaareissa. 18-vuotias saa määrätä omaisuudestaan ja näin ollen laatia testamentin. Testamentin saa tehdä myös nuorempi henkilö, jos hän on tai on ollut naimisissa. 15-vuotias saa määrätä omaisuudestaan, jota hänellä on oikeus itse hallita, joten 15-vuotiaalla on myös oikeus laatia testamentti tästä omaisuudesta. Testamentin todistajien tulee olla 15 vuotta täyttäneitä. 15 vuotta täytettyään henkilö saavuttaa rajoitetun testamentintekokelpoisuuden ja rajoittamattoman testamentintekokelpoisuuden täytettyään 18 vuotta. (Kangas 2013, 178–179; PK 40/1965, 9 luku 1 §)

5.8 Avioliitto

Avioliiton voivat solmia nainen ja mies, mutta 1.3.2017 tulee voimaan 1 §:n uudistus, että avioliiton voivat solmia kaksi henkilöä. Läheiset sukulaiset eivät voi mennä naimisiin keskenään ja maistraatin tehtävä on suorittaa avioliiton esteiden tutkinta. Läheisiin sukulaisiin lasketaan myös adoption perusteella syntynyt sukulaisuussuhde. Lähtökohtaisesti alle 18-vuotias ei voi solmia avioliittoa. Oikeusministeriö voi antaa erityisistä syistä alaikäiselle luvan mennä avioliittoon. Alaikäraja avioliitolle ei ole määritetty laissa. Poikkeuslupaa voi hakea esimerkiksi vedoten raskauteen tai uskonnolliseen vakaumukseen. Huoltajille varataan mahdollisuus tulla kuulluksi ja hakemukseen voi liittää huoltajien kirjallisen suostumuk-

sen. Huoltajien vastustaessa avioliittoa, heiltä pyydetään perusteluja. Suomessa vuosina 1995–2014 avioitui yhteensä 1 138 alaikäistä, joista suurin osa, 869, oli tyttöjä. Enemmistö avioituneista oli 17-vuotiaita ja 27 tyttöä avioitui 14–15-vuotiaina. Alaikäisellä on oikeus päättää itse sukunimestään, joka hänellä tulee olemaan avioliitossa (AL 234/1929, 1, 4, 7, 9–10 §; NimiL 694/1985, 33 §; Pikkanen 2015)

6 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tutkimus oli luonteeltaan tietoa kokoava, mutta samalla myös ajankohtainen. Lait muuttuvat jatkuvasti ja ajan tasalla olevaa tiedon lisäksi opinnäytetyössä käsiteltiin myös tulevia lakiuudistuksia. Historiaa on käsitelty hieman lakiuudistusten kannalta, sillä lakien uudistamisen tarve on todellinen muuttuvassa maailmassa. Koko ajan saadaan lisää tietoa esimerkiksi tupakan haitoista, joten sitä mukaa on myös tarve kiristää tupakkalakia. On ollut kiehtovaa perehtyä ja tutkia eri lakeja laajemmin. Materiaalia aihepiiristä on olemassa laajasti, mutta pääasiassa ripoteltuna useaan eri lähteeseen. Opinnäytetyö vastasi tutkimusongelmaa ja selvensi alaikäisten mahdollisuutta solmia sopimuksia – itsenäisesti sekä huoltajien suostumuksella. Prosessina opinnäytetyö syvensi ammatillista osaamista hyvin paljon erityisesti tiedonhankinnan osalta.

Alaikäiset saavuttavat oikeuksia ja menettävät niitä. Se, mikä katsotaan hyväksittävaksi, ei välttämättä ole enää oikein muutaman kymmenen vuoden päästä. Avioliittolaki on tullut voimaan vuonna 1929 ja siltä ajalta on jäänyt alaikäisten avio-oikeus poikkeusluvalla. Ajatus tuolloin oli, että naisen asema paranisi, jos parisunta voisi mennä naimisiin jo alaikäisenä esimerkiksi raskauden takia. Nykypäivänä suurin osa lapsista syntyy avioliiton ulkopuolella, joten katsotaan, että tarvetta tällaiselle poikkeusluvalla ei enää ole. Täysi-ikäisyyden raja on taas laskenut aikojen saatossa 21 vuodesta 18 vuoteen. Lait tarvitsevat jatkuvaa päivittämistä, jotta ne vastaavat muuttuvan yhteiskunnan tarpeisiin.

On hyvä, että huoltajilla on mahdollisuus vaikuttaa alaikäisen hankintoihin ja hänen tekemiin sopimuksiin. Elinkeinoharjoittajien tehtävä ei tosin ole helppoa, kun pitää ottaa huomioon alaikäisten oikeustoimikelpoisuuden rajoitukset. Alaikäisten rajallisesta ostosten teko mahdollisuudesta voitaisiin informoida paremmin elinkeinoharjoittajille, sillä tuntuu olevan aika huonosti tiedossa, että nuori ei välttämättä saa ostaa esimerkiksi 200 euron laukkaa. Tässä tilanteessa on hyvä,

että nuoren huoltaja voi palauttaa liikkeeseen tämän tuotteen ja saada rahat takaisin.

Jatkotutkimusta alaikäisten sopimuksista voisi tehdä esimerkiksi syventymällä yhteen tai kahteen osa-alueeseen. Eri myymälöihin, kuten vaatekauppaan, operaattorin myymälään ja elektroniikkaliikkeeseen, voisi tehdä kyselyn tai haastatteluja siitä, onko alaikäisten sopimusten kanssa ollut ongelmia ja minkälaisia. Tämä opinnäytetyö ei ole kaikkea kattava, vaan alaikäisten yleiset mahdollisuudet solmia sopimuksia on käsitelty. Piti vetää raja siihen, mitä kaikkea tässä työssä voi käsitellä.

LÄHTEET

A 25.4.2012/188. Sosiaali- ja terveysministeriön asetus nuorille työntekijöille vaarallisten töiden esimerkkiluettelosta. Säädös säädöstietopankki Finlexin sivuilla. Viitattu 14.3.2016. <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2012/20120188>

A 25.4.2012/189. Sosiaali- ja terveysministeriön asetus nuorille työntekijöille sopivien kevyiden töiden esimerkkiluettelosta. Säädös säädöstietopankki Finlexin sivuilla. Viitattu 14.3.2016. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2012/20120189>

Aaltonen, A. 2009. Lapsioikeus ja lapsen oikeus tuomioistuimissa. Helsinki. Edita Publishing Oy.

Alaikäinen S-Pankin asiakkaana. S-Pankki. Viitattu 19.2.2016. <https://www.s-pankki.fi/fi/asiakaspalvelu/alaikainen-s-pankin-asiakkaana/>

Ampuma-aseluvat. Poliisi. Viitattu 9.4.2016. http://www.poliisi.fi/luvat/ampuma_aseluvat

Bruun, M. & von Koskull, A. 2004. Työoikeuden perusteet. Helsinki. Talentum.

Edunvalvonnan tarve ja sen järjestäminen. Maistraatit. Viitattu 8.4.2016. <http://www.maistraatti.fi/fi/palvelut/holhoustoimi/edunvalvonnan-tarve-ja-sen-jarjestaminen/>

Hakala, K. Tupakkalain uudistaminen. Eduskunta. Viitattu 6.4.2016. https://www.eduskunta.fi/FI/tietoeduskunnasta/kirjasto/aineistot/kotimainen_oikeus/LATI/Sivut/tupakkalain-uudistaminen.aspx

Halila, H. & Hemmo, M. 2008. Sopimustyytit. 2. uud. painos. Hämeenlinna. Talentum.

Haluatko metsästäjäksi?, Suomen riistakeskus. Viitattu 9.4.2016. <http://riista.fi/metsastys/haluatko-metsastajaksi/>

HE 197/1999. Hallituksen esitys Eduskunnalle arpajaislaiksi ja eräksi siihen liitetyviksi laeiksi. Säädös säädöstietopankki Finlexin sivuilla. Viitattu 30.3.2016. <http://www.finlex.fi/fi/esitykset/he/1999/19990197>

HE 15/2016. Hallituksen esitys eduskunnalle tupakkalaiksi ja eräksi siihen liitetyviksi laeiksi. Säädöstietopankki Finlexin sivuilla. Viitattu 4.4.2016. <http://www.finlex.fi/fi/esitykset/he/2016/20160015>

Hemmo, M. 2008. Sopimusoikeuden oppikirja. Helsinki. Gummerus Kirjapaino Oy.

Ikärajavaalvonta, Päivittäistavarakauppa on vastuullinen ikärajavaalvottavien tuotteiden myyjä. Päivittäistavarakauppa ry. Viitattu 29.3.2016.

<http://www.ptv.fi/kaupan-toiminta/ikarajavaalvonta/>

Ikärajavaalvonta, RAY. Raha-automaattiyhdistys. Viitattu 30.3.2016.

<https://www2.ray.fi/fi/vastuullisuus/ik%C3%A4rajavaalvonta>

Kangas, U. 2013. Perhe- ja jäämistöoikeuden perusteet. Helsinki. Talentum.

Kaupan työehtosopimus ja palkkaliite. Palvelualojen ammattiliito. Viitattu 15.3.2016.

<http://view.24mags.com/publication/PAM/b9ce28c3ecbe4a20fb8fb5993f5b7e4c#/page=150>

Koivumäki, E. & Häkkänen, P. 2014. Markkinointijuridiikka. Porvoo. Bookwell Oy.

Kuluttajan käsikirja. 2005. Helsinki. Edita Publishing Oy.

L 13.6.1929/234. Avioliittolaki. Säädos säädöstietopankki Finlexin sivuilla. Viitattu 15.3.2015. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1929/19290234>

L 5.2.1965/40. Perintökaari. Säädos säädöstietopankki Finlexin sivuilla. Viitattu 4.4.2015. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1965/19650040>

L 13.8.1976/693. Tupakkalaki. Säädos tietopankki Finlexin sivuilla. Viitattu 6.4.2016. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1976/19760693>

L 20.1.1978/38. Kuluttajansuojalaki. Säädos säädöstietopankki Finlexin sivuilla. Viitattu 2.4.2016. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1978/19780038>

L 8.4.1984/361. Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta. Säädos säädöstietopankki Finlexin sivuilla. Viitattu 5.4.2016. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1983/19830361>

L 9.8.1985/694. Nimilaki. Säädos säädöstietopankki Finlexin sivuilla. Viitattu 5.4.2016. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1985/19850694>

L 17.8.1992/785. Laki potilaan asemasta ja oikeuksista. Säädos säädöstietopankki Finlexin sivuilla. Viitattu 5.4.2016. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1992/19920785>

L 28.6.1993/615. Metsästyslaki. Säädos tietopankki Finlexin sivuilla. Viitattu 13.4.2016. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1993/19930615>

L 19.11.1993/998. Laki nuorista työntekijöistä. Säädos säädöstietopankki Finlexin sivuilla. Viitattu 10.3.2016. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1993/19930998>

- L 8.12.1994/1143. Alkoholilaki. Sääöstietopankki Finlexin sivuilla. Viitattu 6.4.2016. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1994/19941143>
- L 1.4.1999/442. Laki holhoustoimesta. Säädös sääöstietopankki Finlexin sivuilla. Viitattu 1.4.2015. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990442>
- L 26.1.2001/55. Työsopimuslaki. Säädös sääöstietopankki Finlexin sivuilla. Viitattu 10.3.2015. <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2001/20010055>
- L 23.11.2001/1047. Arpajaislaki. Säädös sääöstietopankki Finlexin sivuilla. Viitattu 29.3.2016. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2001/20011047>
- L 16.5.2003/359. Kansalaisuuslaki. Säädös sääöstietopankki Finlexin sivuilla. Viitattu 5.4.2016. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2003/20030359>
- L 6.6.2003/453. Uskonnonvapauslaki. Säädös sääöstietopankki Finlexin sivuilla. Viitattu 5.4.2016. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2003/20030453>
- L 25.5.2007/648. Laki edunvalvontavaltuutuksesta. Säädös sääöstietopankki Finlexin sivuilla. Viitattu 24.2.2016. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070648>
- L 22.7.2011/920. Kuluttajaturvallisuuslaki. Säädös sääöstietopankki Finlexin sivuilla. Viitattu 9.2.2016. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2011/20110920>
- L 30.12.2014/1325. Yhdenvertaisuuslaki. Säädös sääöstietopankki Finlexin sivuilla. Viitattu 5.4.2015. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2014/20141325>
- Lakimuutos nostaa Toto-pelien ikäraajat 18 vuoteen 1.10.2010. 2010. Fintoto Oy. http://www.fintoto-oy.fi/www/fi/index.php?we_objectID=96
- Liittymäsopimus. Viestintävirasto. Viitattu 7.4.2016. <https://www.viestintavirasto.fi/internetpuhelin/puhelinjalaajakaistaliittymanhankinta/liittymasopimus.html>
- Majaniemi, S. 2007. Kuluttajamarkkinoinnin käsikirja. Helsinki. Gummerus Kirjapaino Oy.
- Maksutavat, lainat ja sijoittaminen. Kuluttajaliitto. Viitattu 19.2.2016. http://www.kuluttajaliitto.fi/teemat/kuluttajan_talous/hankkeet_ja_materiaalit/valtti/maksutavat_lainat_sijoittaminen
- Mähönen, J. 2011. Yritysoikeuden perusteita. Turku. Hakapaino Oy.
- Nevasalmi, K. Yksin matkustavan lapsen kohtelu vaihtelee täydestä palvelusta täyskieltoon. Yle. Viitattu 7.4.2016. <http://yle.fi/aihe/artikkeli/2015/08/25/yksinmatkustavan-lapsen-kohtelu-vaihtelee-taydesta-palvelusta-tayskieltoon>

- Nikkilä, M. 2008. Avaimet työelämään. Tampereen Yliopistopaino – Juvenes Print.
- Nordea Electron. Nordea Pankki Suomi Oyj. Viitattu 19.2.2016.
http://www.nordea.fi/henkiloasiakkaat/paivittaiset-raha-asiat/kortit/nordea-electron.html#tab=Ominaisuudet_Nordea-Electron-nuorelle
- Norri, M. 2009. Johdatus siviilioikeuteen. Hämeenlinna. Kariston Kirjapaino Oy.
- Norros, O. 2010. Johdatus velvoiteoikeuteen. Helsinki. Yliopistopaino
- Nuoret työntekijät. Työ- ja elinkeinoministeriö. Viitattu 14.3.2016.
https://www.tem.fi/tyo/tyolainsaadanto/tyosopimus_ja_tyosuhde/nuoret_tyontekijat
- Nuori työntekijä. Työsuojeluhallinto. Viitattu 14.3.2016.
<http://www.tyosuojelu.fi/tyosuhde/nuori-tyontekija>.
- Ohjelmapalvelut. Turvallisuus- ja kemikaalivirasto. Viitattu 9.2.2016.
<http://www.tukes.fi/fi/Palvelut/Usein-kysyttya-UUSI/Kuluttajaturvallisuus/Ohjelmapalvelut/>
- OP-Visa Electron. OP Ryhmä. Viitattu 19.2.2016.
<https://www.op.fi/op/henkiloasiakkaat/kortit/maksukortit/op-visa-electron?id=12905&srcpl=8>
- Opintolaina. Kansaneläkelaitos. Viitattu 3.3.2016.
http://www.kela.fi/opintotuki_opintolaina
- Oppisopimuskoulutus. Opetushallitus. Viitattu 23.8.2015.
http://www.oph.fi/koulutus_ja_tutkinnot/ammattikoulutus/oppisopimuskoulutus
- Ostaminen, myyminen ja sopimukset. Kilpailu- ja kuluttajavirasto. Viitattu 6.4.2016. <http://www.kkv.fi/Tietoa-ja-ohjeita/Ostaminen-myyminen-ja-sopimukset/>
- Pajulammi, H. 2014. Lapsi, oikeus ja osallisuus. Helsinki. Talentum.
- Palveluntarjoajan velvollisuudet. Turvallisuus- ja kemikaalivirasto. Viitattu 9.2.2016. <http://www.tukes.fi/Toimialat/Kuluttajaturvallisuus/Vaatimuksia-palveluntarjoajalle/>
- Pikkanen, A. 2015. Lapsena alttarille – Jenna Karjalainen meni naimisiin alaikäisenä. Helsingin Sanomat. Viitattu 6.4.2016. <http://nyt.fi/a1305906199012>
- Saarinen, M. 2013. Työsuhdeasioiden käsikirja I. Porvoo. Edita Publishing Oy.

- Saarinen, M. 2014. Työsuhdeasioiden käsikirja II. Porvoo. Edita Publishing Oy.
- Saarinen, M. 2012. Työsuhteen pelisäännöt. 7. uud. painos. Helsinki. Talentum.
- Saarnilehto, A. 2009. Sopimusoikeuden perusteet. Helsinki. Gummerus Kirjapaino Oy.
- Savolainen, J. 2005. Veikkauksen peleille ikäraajat. Edilex. Viitattu 30.3.2016. <https://www.edilex.fi/uutiset/8778>
- Tapani, J. 2016. Rikosvastuun perusteet. Suomen Yliopistopaino Oy – Juvenes Print.
- Tavaran vika tai puute. Kilpailu- ja kuluttajavirasto. Viitattu 22.2.2016. <http://www.kkv.fi/Tietoa-ja-ohjeita/Viat-viivastykset/tavaran-vika-tai-puute/>
- Tietoa KKV:stä. Kilpailu- ja kuluttajavirasto. Viitattu 10.4.2016. <http://www.kkv.fi/Tietoa-KKVsta/>
- Tietoa meistä. Euroopan kuluttajakeskus Suomessa. Viitattu 11.2.2016. <http://www.ecc.fi/Tietoa-meista/>
- Tornberg, J. & Kuuliala, M. 2015. Suomen edunvalvontaoikeus. Helsinki. Talentum.
- Työehtosopimukset. Yrittäjät. Viitattu 22.6.2015. <http://www.yrittajat.fi/fi-FI/tyonantajanabc/tyoehtosopimukset/>
- Työttömien taustat 2014, Laatuseloste: työssäkäyntitilasto. Tilastokeskus. Viitattu 3.3.2016. http://www.stat.fi/til/tyokay/2014/03/tyokay_2014_03_2016-02-19_laa_001_fi.html
- Uusi rahapeliyhtiö, Uuteen rahapeliyhtiöön tähtäävän lainsäädännön valmistelu. Sisäministeriö. Viitattu 29.3.2016. <http://www.intermin.fi/fi/lainvalmistelu/uusirahapeliyhtio>
- Varhela, M. & Virtanen, P. 2016. Markkinoinnin pelisäännöt. Helsinki. Talentum. Viitattu 10.4.2016. [http://fokus.talentum.fi/teos/CADBEXGTBF#kohta:MARKKINOINNIN\(\(20\)PELIS\(\(c4\)\)\(\(c4\)NN\(\(d6\)T\(\(20](http://fokus.talentum.fi/teos/CADBEXGTBF#kohta:MARKKINOINNIN((20)PELIS((c4))((c4)NN((d6)T((20)
- YK:n yleissopimus lapsen oikeuksista. Lastensuojelun Keskusliitto. Viitattu 1.4.2015. http://www.lskl.fi/files/206/LOS_sopimus.pdf
- Äimälä, M., Nyyssölä, M. & Åström, J. 2016. Työoikeus. Viitattu 14.3.2016. [http://fokus.talentum.fi.ezproxy.puv.fi/teos/CADBGXGTBF#kohta:TY\(\(d6\)OIKEUS\(\(20](http://fokus.talentum.fi.ezproxy.puv.fi/teos/CADBGXGTBF#kohta:TY((d6)OIKEUS((20)

Ämmälä, T. 2006. Suomen kuluttajaoikeus. Jyväskylä. Gummerus Kirjapaino Oy.

1840/30/09. 2010. Kuluttajariitalautakunta. Viitattu 12.4.2016.
<http://www.kuluttajariita.fi/fi/index/kuluttajariitalautakuntaratkaisut/kuluttajariitalautakuntaratkaisu/1378909495263.html>

3291/36/09. 2010. Kuluttajariitalautakunta. Viitattu 13.4.2016.
<http://www.kuluttajariita.fi/fi/index/kuluttajariitalautakuntaratkaisut/kuluttajariitalautakuntaratkaisu/1378909494961.html>

4390/36/08. 2010. Kuluttajariitalautakunta. Viitattu 22.2.2016.
<http://www.kuluttajariita.fi/fi/index/kuluttajariitalautakuntaratkaisut/kuluttajariitalautakuntaratkaisu/1378909494912.html>